

1871–1936

**Prostovoljna gasilska četa
v Mariboru**

Petinšestdesetletnica Prostovoljne gasilske čete v Mariboru dne 1. in 2. avgusta 1936 (v zvezi z Mariborskim tednom).

Pokrovitelj:

Ban Dravske banovine dr. Marko Natlačen.

Častni odbor:

Knezoškof lavantinski dr. Josip Tomažič; general Milutin Milenković; sreski načelnik Peter Popovič; sreski načelnik dr. Janko Šiška; predsednik mariborske mestne občine dr. Alojz Juvan; predstojnik mestne policije dr. Alojz Trstenjak; predsednik Mariborskega tedna dr. Franjo Lipold; starešina gasilske zajednice Josip Turk; ustanovitelj reševalne postaje dr. Josip Urbacek; ustanovni član mariborske prostovoljne gasilske čete industrijalec Josip Tscheligi.

Kumice novemu reševalnemu avtomobilu:

Angela Juvanova, soproga predsednika mestne občine mariborske; Marija Pogačnikova, soproga bančnega ravnatelja; dr. Hermina Bedjaničeva, soproga zdravnika.

Razstave:

Gasilsko orodje; obramba proti plinom; organizacija gasilstva; film o gasilstvu in obrambi proti plinom.

Spored proslave petinšestdesetletnice:

Sobota, 1. avgusta: Popoldne sprejem gostov na glavnem kolodvoru.

Ob 21. uri bakljada in podoknice.

Ob 22. uri tovariški večer v rezerviranih prostorih Maribor. tedna.

Nedelja, 2. avgusta: Ob 6. uri budnica.

Od 6.30—8. ure sprejem gostov.

Ob 8. uri položitev vencev umrlim članom.

Ob 8.30 uri zbiranje gasilcev v Strossmayerjevem drevoredu.

Ob 8.45 uri odhod na Glavni trg.

Ob 9. uri sv. maša na Glavnem trgu.

Ob 9.30 uri blagoslovitev novega reševalnega avtomobila, govori in izročitev spominskih trakov; nato mimohod na Trgu svobode.

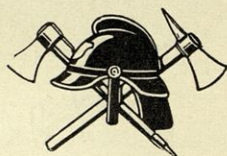
Ob 12. uri gasilska vaja na poslopju mariborskega gradu.

Ob 13. uri obed.

Od 14.—16. ure ogledovanje gasilskih razstav, razstav Mariborskega tedna in predvajanje filma o gasilstvu; nato zabavni večer v rezerviranih prostorih Mariborskega tedna.

PROSTOVOLJNA
GASILSKA ČETA
V MARIBORU

1871—1936

IZDALA IN ZALOŽILA
PROSTOVOLJNA GASILSKA ČETA
V MARIBORU

M A R I B O R 1 9 3 6

PROSTOR ZA
GASILSKA ČETA
V MARIBORU

1911-1912

5490 k

ff 2013/17612

Za založnika odgovarja predsednik Bogdan Pogačnik. Tisk Mariborske tiskarne d. d., predstavnik ravnatelj Stanko Detela.

Kakor praznuje posameznik rojstni dan v družbi znancev in prijateljev, tako bo po starih običajih prostovoljna gasilska četa v Mariboru slovesno obhajala petinšestdesetletnico svojega nastoja.

Gasilske organizacije so danes eden od predstavnikov naše domovine, za katere napredek in prospeh gasilstvo smotreno deluje. Z našim pozdravom domovini in Kraljevskemu domu, pozdravljamo s staro preizkušeno udanostjo v prvi vrsti pokrovitelja gasilstva v Jugoslaviji Nj. Kr. Vis. princa Tomislava. Ko pozdravljamo kraljevsko vlado, združujemo prvi pozdrav zastopniku vrhovne državne oblasti v Sloveniji in pokrovitelju naše petinšestdesetletnice, banu Dravske banovine dr. Marku Natlačenu. Naš prvi tovariški pozdrav pošiljamo starešini gasilske zajednice Josipu Turku. V domačinski ljubezni pozdravljamo domači kraj ter njegovega predstavitelja, župana mesta Maribora dr. Alojzija Juvana.

Prostovoljna gasilska četa v Mariboru bo ob petinšestdesetletnici obudila spomin na preteklost, predvsem pa poiskala moralne in delovne opore v posestrimah z množico organiziranih gasilcev, v mestu Mariboru in mariborskem prebivalstvu, v vseh Slovencih in Jugoslovanih ter pri vseh, ki z iskrenimi željami sledijo razvoju in delu na bregovih deroče Drave.

Ko bo Vas vse, ki prihitite na naš jubilej, gostoljubno sprejel Maribor in ko Vas bodo pozdravljali zeleno Pohorje, sončne Slovenske gorice, tajinstveno Kobansko in sanjavo Dravsko polje, takrat se zavedajte, da Vas sredi Podravja pristrčno pozdravljajo mariborski gasilci. Gasilsko snidenje je izraz volje in hotenja do dela bližnjemu v pomoč in naš pozdrav, mili gosti, velja tudi gasilski ideji, katero Vi predstavljate in uresničujete.

Še večje od števila na našem jubileju navzočih bo število tistih, ki bodo ob našem jubileju z nami samo v duhu ter z željami po blagoslovu za bodočnost. Vam vsem naš pozdrav, v pozdrav velike gasilske skupnosti, ki se očituje v slovenskem gasilstvu, zavarovanem v bodočem delu z mejami narodne države Jugoslavije.

Ko se zavedamo, da je in da bo naš položaj vedno odvisen od strnjnosti, v kateri živimo z našo narodno zajednico, pa se na naši severni meji zavedamo npravstvene vsebine gasilske ideje, ki živi za pomoč vsakemu bližnjemu in katera je po svoji vsebini poklicana, da se ne ustavlja na narodnih mejah, temveč da deluje na zblíževanju narodov. In zato naj ponese naša petinšestdesetletnica pozdrave tudi preko naših narodnih mej vsem tistim, ki gledajo v gasilstvu pot do složnega sodelovanja narodov in eno od kulturnih sil, ki vežejo človeštvo.

Pozdravljeni gosti in prijatelji! Pozdravljeni vsi gasilci!

Pozdravljena domovina in domači kraj!

Prostovoljna gasilska četa v Mariboru.

Nj. Kr. Vis. princ Tomislav,
pokrovitelj gasilske zveze kraljevine Jugoslavije.

Dr. Marko Natlačen,
ban Dravske banovine in pokrovitelj petinšestdesetletnice
prostovoljne gasilske čete v Mariboru.

Josip Turk,
starešina gasilske zajednice.

Dr. Alojzij Juvan,
predsednik mestne občine mariborske.

Prostovoljna gasilska četa v Mariboru je nastala po iniciativi mariborskega meščanstva ter po moralni in materialni podpori mariborske mestne občine. Rastla in razvijala pa se je v sodelovanju mariborskega mesta in njegovega prebivalstva ter je podala v tem vzgled za uspešno delo v korist Maribora in z Mariborom povezane okolice. V polnem razumevanju pomena prostovoljne gasilske čete za podravsko metropolo ji je mestna občina mariborska v najtežjih in za razvoj mariborskega gasilstva odločilnih trenutkih stala ob strani ter jo podpirala, da tako povdari njeno potrebo in korist za Maribor in mariborsko okolico, obenem pa, da ji s svojo pomočjo izrazi zahvalo za že izvršeno delo ter da jo podpre za bodočnost. Prostovoljna gasilska četa se je izkazala s svojim delovanjem v preteklosti in sedanjosti vredna zaupanja mariborske mestne občine z nesebičnim in plemenitim varovanjem gospodarskih in nravnih vrednot mariborskega prebivalstva. S tem delom je kot ena najstarejših mariborskih organizacij ustvarila tradicijo, ki sveti tudi današnjemu svetu kot vzor, da je izhodišče uspehov za dobro in napredek Maribora skladno sodelovanje mariborskega meščanstva z mariborsko mestno občino.

Ob petinšestdesetletnici se zahvaljujem v imenu mesta Maribora prostovoljni gasilski četi za njeno delo v preteklosti ter jo prosim, da varuje tradicijo ustaljenega sodelovanja mariborskega meščanstva in mestne občine tudi v bodočnosti. Prostovoljna gasilska četa je s svojo preteklostjo eden od glasnikov mariborskega razvoja, ki je držal korak z razvojem drugih mest. Njena preteklost bodi tudi vzpodbuda za bodoče, da bo mariborsko gasilstvo na svojem področju storilo vse, kar uvršča naše mesto v družino napredujočih sosednih mest ter da bo v tem oziru Maribor drugim našim mestom vzgled, kar tudi odgovarja mariborskemu zemljepisnemu položaju na severnih vratih iz Srednje Evrope v Jugoslavijo.

Tradicionalno sodelovanje meščanstva z mestno občino, sodelovanje mesta z mariborsko okolico in sodelovanje Podravja z ostalo Slovenijo in Jugoslavijo naj prodre v zavest vsakega mariborskega gasilca ter ga dviga v delu, da bo bodoči Maribor dorastel nalogam, ki ga čakajo v bodočnosti za napredek Maribora, Slovenije in Jugoslavije!

Dr. Alojzij Juvan.

Bogdan Pogačnik,
predsednik prostovoljne gasilske čete v Mariboru
in starešina župe Maribor mesto.

Mariborska prostovoljna gasilska četa praznuje v vencu tovariških edinic mogočne gasilske organizacije pomembno slavje: 65-letnico svojega obstoja in delovanja.

S ponosom gleda na dolgo dobo svojega udejstvovanja na polju požrtvovalnosti in ljubezni do bližnjega. Neštete in ogromne so zasluge, ki si jih je stekla četa kot celota, nič manjše one, ki so si jih stekli njeni poedini člani za dobrobit meščanstva, preprečevanje in omiljenje trpljenja, povzročenega po nikdar počivajočem zlu.

Zahvalo izrekam!

Najprej vsem onim, ki so omogočali in omogočajo še danes, da nam je dano vztrajati z najlepšimi uspehi pri našem človekoljubnem delu. So to oblasti, predvsem mariborska mestna občina, kot naša zaščitnica in pokroviteljica, ter naklonjeno nam mariborsko meščanstvo. Nadalje vsem onim poedincem, ki so od dneva ustanovitve pa do danes neumorno, z nesebičnim in vztrajnim delom dvignili četo na višino, na kateri se nahaja v sedanjosti. Vodila jih je svetla zvezda udarnosti in strumnosti.

Gledam v bodočnost! Zahvaljujem se onim, ki bodo za nami hodili po poti, ki smo jim jo začrtali mi.

Željo izrekam!

Bodi naša organizacija v tej tužni materialistični dobi luč mogočnega svetilnika na razburkanem morju, vzor in kažipot vsem onim, ki so dobre volje in ki hočejo biti bližnjemu v nesreči zvesti tovariši, reševalci, pomočniki, tolažilci brez ozira na njegov svetovni nazor in na njegovo pripadnost!

Bodi naša petinšestdesetletnica manifestacija, pri kateri se zberejo pod zastavo sv. Florjana trume tovarišev gasilcev, jasen dokaz, da nismo samo čuvarji imovine in blaginje našega bližnjega, temveč tudi čuvarji našega slovenskega Maribora in naše severne meje!

Bodi naše slavje simbol vdanosti in spoštovanja do naše skupne domovine Jugoslavije in prevzvišenega našega Kraljevskega Doma!

Pomozi Bog!

Bogdan Pogačnik.

DELO IN TEHNIKA V NAŠI ČETI.

Fran Ramšak, poveljnik.

Izvežbani gasilci in dovršeni stroji varujejo naše prijazno mesto pred ognjem in drugimi elementi. Izvršujoče člane družijo vzvišeno gasilsko hotenje, krepko zasidrano pod trdo čelado in utrjeno v možgatih prsiah. Gasilski duh negujejo članski sestanki in tečaji v smislu sodobnih gasilskih stremljenj. Šestmesečni tečaj za pripravnike, tečaj za častnike, podčastnike in predavanja jeklenijo članstvo za miren nastop pri požarih in številnih nezgodah. Posebno vežba članstvo trodelni in notranji napad; sicer pa se držimo načela: čim manj gasilcev naj mirno izrabi vse sile strojev, ko kliče ga na pomoč električni signal.

Vsak gasilec je opremljen z moderno masko. Med stroji so štiri močne turbinke s pripadajočimi avti, eden orodni avto za živinske in cestne nezgode in motorna 26 m Magirus-lestva. K tem spadata še dva avta z vodnim tankom za čim uspešnejši prvi napad. V gasilskih vozovih so aparati za gašenje s peno, kisikovi aparati, vlomilno orodje, žage, sekire, lopate in ročna lekarna. Za podeželje so stroji opremljeni z žarometi in posebnimi prti, ki zajezijo potoke in omogočajo uspešno sesanje vode.

Gasilski stroji so najlepši primer ko stroj ni zaslužnil človeka in ko je človek podredil stroj samemu sebi v službi človekoljubne ideje pomagati bližnjemu v nesreči. Duh gasilske čete in tehnično na višini stoječi stroji so danes porok našemu soprebivalcu, da more tudi v času nesreče zaupati v rešitev ter odganjati obup.

Gasilci so veseli dobrih strojev, katerim dajejo tudi pravo življenje in smoter. Iskreno pozdravljeni, gasilci, ki varujete naše mesto in okoliško vas, pazite budno na naša topla gnezda, kjer dela, raste in se razvija naš rod!

F r a n R a m š a k.

SAMARITANSKI ODSEK.

Dr. Milko Bedjanič,
pročelnik samaritanskega odseka.

V mestu z razvito industrijo ima samaritanski, oziroma reševalni odsek gasilske čete hvaležno, toda odgovorno nalogo. Pri tisočih delavcih ob strojih, v vrvenju cestnega prometa ali pa pri življenskih obupancih nesreča ne počiva. Samaritanski odsek mora biti vsak trenutek pripravljen, da priskoči na pomoč, da reši, kar se rešiti da.

Organizacija samaritanske službe je izvedena po v naprej določenem redu, z v dnevni in nočni službi se menjajočimi člani. V slučaju večje nesreče pa skličejo v trenutku alarmni zvonci potrebno število reševalcev, katerim so na razpolago zdravniki.

Za strokovno izvežbanost mora vsak novi član najprej obiskovati več mesecev trajajoči teoretični in praktični tečaj. Ko potem položi izpit z uspehom, dela najprej skupaj s starej-

šim in izkušenim reševalcem. Redna obvezna predavanja in vaje, ki se vršijo skozi vse leto, pa skrbijo, da članstvo znanje, ki ga je pridobilo v tečaju, obdrži in poglobi.

Samaritanski odsek ima v društvenih prostorih ambulanto, ki je pre-skrbljena z vsem, kar je potrebno ne samo za prvo pomoč, temveč tudi za manjše operacije.

Trije reševalni avtomobili čakajo v četini garaži vedno pripravljeni, da odbrzijo pri prvem klicu na pomoč. Četrti najmodernejši rešilni voz pa je pripravljen, da stopi v službo.

Nadalje ima samaritanski odsek razne reševalne naprave, kot aparat za umetno dovajanje kisika, izolirno pručko za slučaj nesreče z električnim tokom itd.

Najdragocenejši pa je duh nesebične požrtvovalnosti, ki vodi člane v plemenitem tekmovanju k delu Bogu v čast — bližnjemu v pomoč.

Dr. Milko Bedjanič.

IZ ZGODOVINE GASILSTVA V MARIBORU.

U v o d.

Naslednje poročilo o zgodovini mariborskega gasilstva podaja pregled gasilskega delovanja s posebnim ozirom na razmerje med mariborskim gasilstvom in mariborskim meščanstvom. Viri za ta zgodovinski prerez so deloma zapisniki odborovih sej in občnih zborov za leta 1871—1874, 1884—1887 ter za povojno dobo, deloma izvestja mariborske požarne brambe, katera so nepopolno ohranjena za 26 predvojnih let, predvsem pa časopisna poročila, zlasti v »Marburger Zeitung«; za starejšo dobo pa arhivalno gradivo, ki se nahaja večinoma kot last Zgodovinskega društva v Mariboru v mariborski študijski knjižnici ter v Banovinskem arhivu. Zaključenih predel o mariborskem gasilstvu ni. Pri sestavljanju zgodovinskega prereza mariborskega gasilstva je bil merodajen vidik, da se izognem vsemu, kar se tiče še živih osebnosti ter da se podajo predvsem dobe, ki so življensko že za nami. Za to opravičujejo tudi za vso povojno dobo ohranjeni zapisniki društvenih sej in zborovanj. Osebni spomini niso upoštevani iz razloga, ker so kronološko mnogokrat netočni in dvomljivi, poleg tega pa ker pogosto združujejo več dogodkov v enega in obratno. Pobudo za pričujočo zgodovinsko sliko je dala prostovoljna gasilska četa v Mariboru, katere zasluga je, da je bil storjen prvi korak za ugotovitev mariborskih gasilskih razmer v preteklosti, ki v mnogem označujejo tudi splošne kulturne prilike nekdanjega Maribora.

Pred prostovoljno požarno brambo.

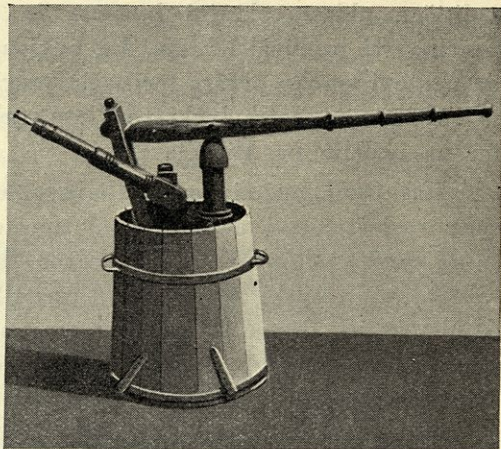
Početki organiziranega gasilstva v naših krajih segajo v dobo Rimljanov, ki so vzdrževali v mestih vojaško ustrojene požarne brambe. Srednji vek je v obrambi pred ognjem prepustil posameznika samemu sebi in šele razvoj meščanstva v visokem srednjem veku je združil varstvo mesta pred ognjem z gradbeno in policijsko mestno politiko. Vsi za vojaštvo sposobni moške so morali v slučaju požara sodelovati, mestni magistrat pa je skrbel za dovoljne vodnjake, za razpoložljive posode za vode ter držal v službi požarnega nočnega čuvaja, za katerega izvemo v Mariboru l. 1475, da je dobival za

deset noči službe 75 pfenigov plače. Na temeljih požarništva združenega z mestno gradbeno politiko ter sodelovanja vse meščanske soseske pri gašenju požarov so živela naša mesta in z njimi tudi Maribor tja do konca XVII. stoletja.

Mesto, katero je s svojimi požarniškimi naredbami postalo izhodišče tudi za Maribor, je bilo Dunaj, ki je izdal l. 1557 gasilski red (Fewr Ordnung der Stat Wienn). Pod vplivom dunajskega požarnega reda so v XVII. stoletju začela polagoma vsa notranjeavstrijska mesta vzdržavati v meščanskih hišah kadi z vodo, uporabljati dimnikarje, zahtevati ometanje dimnikov in ognjišč, nadomeščati lesene dimnike z zidanimi ali glinastimi, nastopati proti razsvetljavi s treskami in leščerbami itd. Da pa je zlasti zadnje ostalo pri nas v mestih kakor na deželi le na papirju, dokazuje dvoje poznejših primerov: l. 1789 je izdal notranjeavstrijski gubernij odlok, da morajo gostilničarji oskrbeti v hlevih laterne, da se v hlevih ponovno prepoveduje pušenje tobaka ter da se morajo opremiti z laternami vozniki, ki so tedaj uporabljali večinoma treske; in še v sedemdesetih letih XIX. stoletja vidimo v Št. Ilju pri Velenju učitelja, kateri si sveti ponoči okoli šole s tresko.

Ako pa ni mogla javna oblast preprečiti požarov posredno z navajanjem prebivalstva na ravnanje z razsvetljavo, kurjavo itd., pa je storila tozadevno v XVIII. stoletju veliko posredno in z organizacijo gašenja požarov. Posredno je javna oblast delovala proti požarom s kontrolo gradbenih del, kjer je zlasti kontrolirala zidavo kuhinj in dimnikov, specijelno v mestih pa z borbo proti lesenim in s slamo kritim hišam. Maribor je v tem pogledu šel z državno požarno politiko tako daleč, da je v začetku XIX. stoletja ustanovil lastno mestno opekarno pri Kamnici, preko katere so bile do srede XIX. stoletja večinoma zamenjane mariborske lesene hiše z zidanimi. Upravno pa je terezijanska doba poleg tega uredila požarništvo z gasilskimi redi ter z njimi na osnovi običajev razdelila gasilske funkcije. V mestih je bila urejena služba nočnih čuvajev in to s povdarkom čuvajev v cerkvenih stolpih. Nabavilo se je gasilsko orodje ter razdelilo med hišne posestnike ter večje podjetnike. K preventivnemu požarništvu so bili pritegnjeni zlasti dimnikarji, ki postanejo nekaki požarni nadzorniki. Vodstvo gašenja pa je po tradiciji pravno prešlo v roke županov, ter političnega oblastva. Občine so bile primorane skrbeti za gasilsko opremo, zlasti za brizgalne. Pri gašenju pa je terezijanska doba na mesto prejšnje celotne soseske pritegnila v prvi vrsti obrtnike. Dimnikarji in krovcji so morali priti na kraj požara z lestvami, tesarji in zidarji s sekirami in žagami, sodarji, kovači, livarji in ključavničarji so prevzeli delo pri brizgalnah, mlinarji so skrbeli za napeljavo vode, strojarji, ribiči, jermenarji, kositarji in knjigovezi so črpali vodo, vrvarji, lončarji, suknarji, krznarji in steklarji so nosili na pogorišče lestve, kotlarji, tkalci, sedlarji, milarji in barvarji pa sekire. Trgovci so čuvali rešene pred-

mete, peki, mizarji, puškarji, črevljarji, krojači, mesarji, natararji in muzikanti pa so se morali v slučaju požara zbrati pred rotovžem ter biti na razpolago gasilskemu vodstvu. Istotako so bili dolžni vsi lastniki konj dati gasilskemu vodstvu na razpolago vprežno živino ter vprego. In poleg tega uvede terezijanska doba l. 1756 najpreje za Češko, nato pa tudi za naše kraje dolžnost, da se morajo v ravnanju z gasilskim orodjem vaditi mestni uslužbenci in nameščenci vsaj enkrat na mesec. Kakor pa je zadnja naredba ostala kljub kontroli kresij zaenkrat večinoma na papirju, tako se je tudi le počasi uveljavila določba iz leta 1773., da dobijo oškodovanci pri požarih, nevihtah in povodnjih javno podporo.

Stara (terezijanska) brizgalna iz Ruš pri Mariboru iz l. 1822.

Vso vrsto požarnih navodil prosvitljene dobe pa je strnil v enoto predmarčni absolutizem, ko je izdal za naše kraje in tudi za Maribor 18. maja 1825 požarni red, ki je izšel v slovenščini pod naslovom Ognj gasitni navod ali naredbanje ognj gasiti.

Z novim požarnim redom se poostrijo terezijanske in jožefinske gradbene naredbe. Leseni dimniki so n. pr. morali izginiti v dveh letih, drugače so bili izmenjani na stroške posestnika uradno. Podobno je bilo s pečmi ob lesenih stenah ali pa s pečmi z vlačnimi odvodi. V mestih kakor v Mariboru so morali trgovci z drvimi, slamo ali senom imeti za shrambe posebne zidane lokale, trgovci s smodnikom so ga mogli imeti na zalogi samo 4 funte, ter je moral biti shranjen v posebnih pločevinastih dozah, katere so bile na varnih mestih. Ponočni potniki so morali baklje ugasniti pred lesenimi mostovi. V gostilnah so bile uvedene laterne; kresovi in izkuhanje kuhinj pa je bilo sploh prepovedano. Dimniki se morajo omesti poleti enkrat, pozimi pa dvakrat. Za kontrolo se je uvedlo požarno nadzorstvo z županom in enim dimnikarskim mojstrom, ki sta trikrat na leto pregledala vsa poslopja ter o stanju poročala politični oblasti. Vsaka hiša je morala imeti trajno pripravljeno kad vode; gosposke hiše, župnišča, tovarne ter cerkve pa vodo v mlakah; zadnja poslopja so morala v svojih zgradbah vzdrževati tudi gasilsko orodje kakor brizgalne s cevmi, lestve, sekire itd. Gasilsko orodje so si morale nabaviti tudi občine. Na ogenj pa

pazijo nočni čuvaji, ki so od Mihaelovega do Jurjevega na nogah od 21. do 4. ure, sicer pa od 22. do 3. ure, in ki alarmirajo o požaru prebivalce z rogom, ropotanjem po durih ter s platom zvona. Gašenje požara vodi politična oblast, okrajni komisar in podobni, pri gašenju pa sodelujejo načelno vsi prebivalci kraja. Po likvidaciji požara uvede kresija preiskavo, da ugotovi vzroke požara ter način vzdržavanja požarnega dela. Požarni red iz l. 1825 se je moral dvakrat na leto preklicati in to na nedeljo po Jurjevem ter na nedeljo po Mihaelovem.

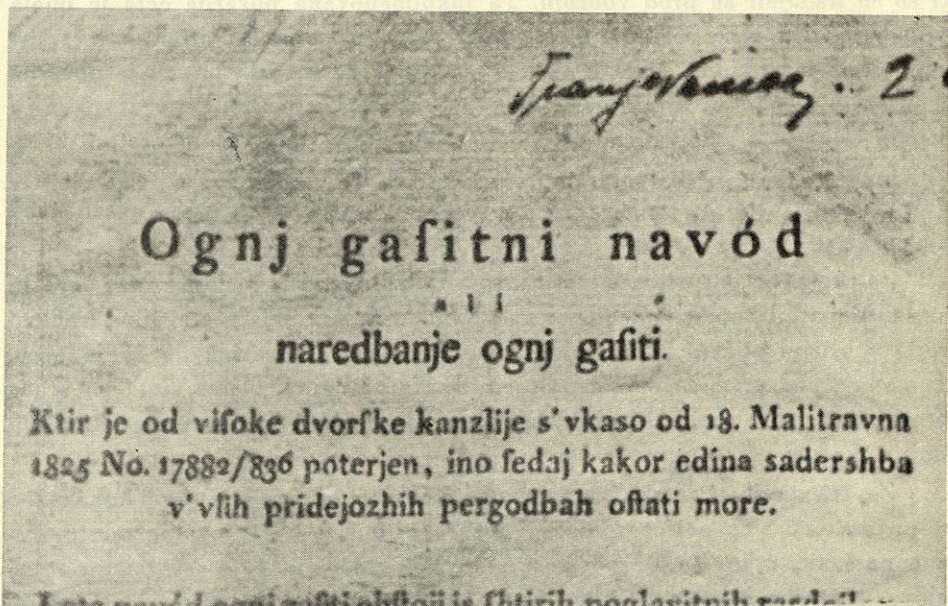
Naš Ognj gasitni navod ali naredbanje ognj gasiti je bilo namenjeno sicer vsej štajerski deželi ter ni upoštevalo mest posebej. Načelno pa je za zgodovino požarnih bramb važno, ker vsebuje navodila, da se gasilci razdelijo v gasilske skupine, od katerih ena oznanja ogenj po bližnji in daljni okolici, druga dovaja vodo, tretja dovažá gasilsko opremo in orodje, četrta gasi poslopje, peta pa rešuje predmete pogorelcev ter jih čuva na določenem kraju. Vidimo, da sloni delitev gasilskega dela na terezijanskih navodilih in preko njih na davnih tradicijah.

Praksa pa je pri izvrševanju ognj gasitnega navoda pokazala zopet, da je bilo v slučaju požara najtežje dobiti zanesljive reševalce in vestne čuvarje, ki bi res reševali in čuvali imovino pogorelcem. To dejstvo je med drugim imel pred očmi mariborski okrajni glavar Nord, ki je izdal na osnovi požarnega reda iz l. 1825 okrožnico, s katero je l. 1852 uredil požarno in gasilsko delo za mesto Maribor ter za okolico s Kamnico, Orešjem, Št. Petrom, Pobrežjem, Radvanjem, Pekrami, Limbušem in Studenci in v kateri je med drugim izdal tudi natančneje določilo za reševanje in čuvanje imovine pogorelcev.

Nova okrožnica je bila izdana na podlagi požarnega reda iz l. 1825 in po vzoru odgovarjajočih predpisov za Gradec ter je bila dostavljena vsem hišnim posestnikom z izrecnim navodilom, da jo proučijo ter čuvajo od roda do roda. Loči se pa od Ognj gasitnega navoda, da ne vsebuje toliko preventivnih požarnih navodil, temveč v prvi vrsti eksekutivne odredbe za slučaj požarov samih.

Za alarmiranje požara skrbijo v Mariboru nočni čuvaj, lastnik gorečega poslopja, vsak posameznik in čuvaj na stolpu mestne župnijske cerkve; zadnji obvesti javnost o požaru s tremi hitro si sledečimi udarci na zvon, ki se ponovijo vsake pol minute, če je požar v mestu, Graškem ali Koroškem predmestju, z dvema udarcema na pol minute, če je požar v Magdalenskem predmestju ter z enim udarcem vsake pol minute, ako je požar v okolici. Obenem pa razobesi na stolpu zeleno zastavo v smeri, kjer je požar izbruhnil, ponoči pa v isti smeri veliko svetiljko; nato pa napove z govornilno cevjo točno kraj požara na Glavni trg ter v smereh, kjer se ljudje zbirajo.

Čim se je oglasil alarmni signal raz stolpa mestne župnijske cerkve, so se morali podati na kraj požara okrajni glavar, oziroma od njega imenovani uradnik, mestni župan, načelnik mestnega gradbenega urada ter eden gradbeni uradnik s kresije; v okolici je stopil na mesto mestnega župana, krajevni občinski predstojnik. Poleg imenovanih so morali takoj oditi na kraj požara še eden zdravnik, kirurg z enim pomočnikom in potrebnim orodjem, ena babica in po možnosti tudi eden duhovnik. Okrajno glavarstvo je v požarne svrhe določalo tedensko službo mariborskim zdravnikom, kirurgom in babicam, da so bili v slučaju požara takoj na mestu.

Glava ognj gasitnega navoda.

Gašenje samo je vodil do prihoda zgoraj imenovanih lastnik gorečega poslopja. Nato pa so tvorili zastopnik okrajnega glavarstva, načelnik občine, mestni gradbeni svetnik ter kresijski gradbeni uradnik gasilsko vodstvo, v katerem je imel odločilno besedo zastopnik okrajnega glavarstva, kateremu sta pa bila v tehnično pomoč oba gradbena strokovnjaka.

Pri požarnem alarmu se je moral mestni vodni mojster, ki je bil od mestne občine imenovani strokovnjak v brizgalništvu in ki je imel tudi ključe do gasilskega skladišča, takoj podati v gasilsko skladišče ter s svojimi tovariši pripraviti odvoz brizgalen in vozov za vodo; zadnji so morali biti leto in dan polni vode. Posestniki vprežne živine so imeli dnevno službo, po dva v mestu in po eden v predmestjih ter je imel tudi vsakdo od teh

že v naprej določeno nalogo, katero gasilsko orodje bo vozil v slučaju požara. Sicer pa je bil dolžan v slučaju nevarnosti vsak posestnik konj dati na razpolago svojo vprego. Vendar pa je bilo vse to v praksi zelo počasno, ker so konji, ki so imeli dnevno službo, mogli opravljati vsakodnevno delo, ter so bili v slučaju nevarnosti obvezani isti na alarmni znak podati se od dela v gasilsko skladišče.

Dimnikarji, zidarji, tesarji, kamnoseki, opekarji in krovci se s svojimi pomočniki podajo po alarmu k požaru, kjer odstranjujejo in podirajo predmete, ki omogočajo razširjanje ognja, in ki so bili po ognju že ogroženi ali ki so se nahajali že pred vdorom. Ta takoimenovana požarna četa je imela nalogo rešiti goreče poslopje ali če to ni bilo več mogoče, preprečiti razširjanje ognja na okolico. Ako je gorelo v sobah, kletih itd., potem je požarna četa gasila z ročnimi brizgalnami, polivanjem vode, z mašenjem vrat, oken in drugih odprtih z zemljo, gnojem, kamenjem, opeko itd. Če pa nastopi brezizglednost gasitve, potem je morala požarna četa goreče poslopje zrušiti. Požarni četi poveljuje najstarejši mojster, ki obenem vzdržuje zvezo med njo in gasilskim vodstvom.

Za preskrbo pogorišča in gasilskega orodja z vodo se osnuje vodna četa, ki ima svojega od župana imenovanega vodnika, kateri poišče s svojimi vodarji vodo v bližini požara in odkoder postavi vodna četa verigo do ognja tako, da podaja ena vrsta z vodo napolnjene škafe do ognja, druga vrsta pa vrača prazne škafe od ognja k vodi. Vsak vodar pa prihiti po alarmu na kraj požara s škafom.

Za reševanje ljudi, živine in druge imovine pogorelcev skrbi takozvana reševalna četa. Ta poišče v bližini požara primerno shranjevalno mesto, kamor postavi stražo. Po potrebi postavi vodnik reševalne čete reševalce v sobe, hleve, shrambe itd., da rešujejo skupaj z domačimi njih imovino ter jo odpravljajo na svoje mesto. Razen reševalcev pa ne sme vršiti tega posla nikdo.

Vodno in reševalno četo sestavijo skupaj mesto Maribor in predmestja. Vodnika imenuje mestni župan v sporazumu s predstojniki predmestij ter mu izstavi v znak oblasti uradno legitimacijo. Člani vodne in reševalne čete so vpisani na mestnem magistratu v posebne sezname z navedbo podatkov o poklicu, bivališču itd. Za vstop jih mesto pridobiva z javnimi oklici, pri vstopu v četo pa položijo obljubo pokorščine z roko v roko župana. Kdor ne bi bil pri požaru takoj na svojem mestu, ta se iz seznama čete črta. Da pa imajo vodna in reševalna četa toliko članov, kolikor jih predpiše politična oblast, za to mora skrbeti mestni župan. Če pa se ne prijavi prostovoljno zadostno število Mariborčanov, potem jih določi mestna občina uradno. Vodnik in člani reševalne čete morajo biti posebno zanesljivi, pošteni ter zaupni možje in ni smel župan sprejeti k reševalcem nikogar, kdor bi teh lastnosti

ne imel. Od ostalih gasilcev se ločijo reševalci po beli pentlji, katero imajo pritrjeno v gumbnici na prsih.

Na pogorišču samem je okrožnica zahtevala red, smelost in korajžo, ne pa predrznosti. Kdor reši z lastno življenjsko nevarnostjo življenje bližnjemu, ima pravico do denarne nagrade. Vse sosedne hiše morajo biti pri požaru razsvetljene ter imeti odprte vse prehode in izhode. Da se omogoči hitro gibanje vozil in gasilcev, mora v slučaju požara vsak meščan vžgati pred svojo hišo laterno. Vsi sosedi pogorelcev morajo pomagati pri gašenju, sicer se pa ne sme pridobivati gasilcev s silo ali jih s silo navajati k delu. Ženske morajo pri sosedih ostati doma, varovati domove pred tatvino, spravljati in nositi vodo na podstrešja, opazovati iskre in nevarnosti ognja ter o tem obveščati gasilsko vodstvo.

Ob koncu požara vrne reševalna četa posestnikom rešeno imetje, občinski predstojnik pa skrbi za pogorelce, ki so ostali brez sredstev; streho in pomoč pa je bil dolžen nuditi pogorelcem tudi vsak občan. Gasilske priprave se vrnejo na svoja mesta ter se takoj spravijo v red. Nagradijo se dotični, ki je prvi alarmiral okolico, prvi javil požar županu, vozniki, ki so prvi pripeljali na kraj požara brizgalne, prva voza vode ter obrtnika, ki sta bila od požarne čete prva na kraju nesreče; stroški za nagrado gredo iz mestne blagajne. Na dan po pogašenem požaru pa se sestane na okrajnem glavarstvu komisija gasilskega vodstva, ki preišče, kdo se je pri gašenju odlikoval, kdo zaslužil nagrado, kdo svoje dolžnosti ni vršil in dogodke pri požaru, ki zahtevajo od pomoč ter stanje gasilskih priprav.

Za zgodovino mariborske požarne brambe je gasilski red iz l. 1852. važen deloma, ker razvija naprej tradicionalno požarništvo, katerega določi v podrobnostih, predvsem pa z ustanovitvijo prostovoljne reševalne čete. Sestava reševalne čete iz vestnih, poštenih in moralno neoporečnih mož nas loči od ostalega novoveškega gasilstva, v katerem je dolžan vsak posestnik pomagati pri požaru svojemu tovarišu posestniku ter nas uvaja v moderno prostovoljno požarno brambo, iz katere v nadaljnjem razvoju vzraste mariborska prostovoljna gasilska četa. In iz tega vidika moramo gledati v Nordovi, oziroma v okrožnici mariborskega okrajnega glavarstva z dne 10. avgusta 1852 *rojstni dan mariborske prostovoljne požarne brambe, ki stopa tako 10. avgusta 1936 v pet in osemdeseto leto svojega delovanja.*

Če pa hočemo dobiti pri tem točnejši vpogled v mariborsko požarništvo v sredi XIX. stoletja, si moramo predočiti tudi gasilski inventar s katerim razpolaga v tem času naš Maribor. Mesto je imelo v požarnem skladišču v magistratu in na Rotovškem trgu shranjeno 1 veliko, 2 srednji in 1 malo brizgalno, 3 ročne brizgalne, 1 veliki voz za vodo, 3 voze s sodi, 2 soda z železnimi obroči, 1 voz za gasilsko orodje, 198 slamnatih in platnenih korcev, 10 sekir,

6 latern, 6 cepinov, 12 lesenih in 1 železno lopato, kramp in 2 cevi. Na cerkvenem stolpu je bila 1 ročna brizgalna, 10 lestev je stalo pred današnjo hišo Glavni trg št. 4, 14 kadi je bilo nameščenih pri obeh vodnjakih na Glavnem trgu, 4 na magistratnem podstrešju in 1 v hiši, kjer je danes požarna bramba. Na okrajnem glavarstvu — današnjem okrajnem cestnem odboru — so bile 2 veliki, 1 srednja in 1 mala lestva, 5 sekir in 18 korcev. Graško predmestje je imelo v gradu 1 večjo, 2 ročni brizgalni, 1 voz za vodo in 24 korcev. Na glavnem kolodvoru je bila 1 velika, 1 ročna in 4 hišne brizgalne, 1 voz za vodo, 11 kadi, 32 korcev, 4 dolge in 3 kratke lestve ter 17 sekir. V Koroškem predmestju sta hranila posestnika Felber in Schmidl skupno 3 platnene in 7 usnjatih korcev, 2 sekiri in 1 lestvo. V Magdalenskem predmestju je bila shramba za gasilsko orodje koliba pri magdalenski cerkvi, kjer se je nahajala 1 brizgalna, 1 voz za vodo, 1 voz za gasilsko orodje, 20 korcev, 1 cev dolga 6 sežnjev, 2 sekiri in 2 laterni. Ključi od gasilskih shramb so bili od rotovža 1 v magistratni pisarni, 1 pri mestnem gradbenem inženjerju in 1 pri nočnem čuvaju; 1 ključ od shrambe v gradu je bil pri županu, 1 pa pri okrajnem glavarju; za magdalensko predmestje pa sta imela ključe magdalenski župnik in občinski predstojnik. Če primerjamo mariborski gasilski inventar v sredi XIX. stoletja z inventarjem koncem XVIII. stoletja, vidimo kvantitativni razvoj, ki odgovarja porastu prebivalstva, medtem ko je kvaliteta ostala v bistvu ista.

Požarna in gasilska navodila iz l. 1825. in l. 1852. pa je sodobno izpolnilo štajersko namestništvo 9. februarja 1857, ko je izdalo »Gasni red za vse kraje štajerskega vojvodstva, razen pglavnega mesta Gradca«. Odločbe novega gasilskega reda razširijo in izpopolnijo naredbe iz prejšnjih gasilskih redov s predpisi o gasilskih potrebščinah, z določili za doseg zmanjšanja požarnih nevarnosti, z določenim sodelovanjem prebivalstva pri gašenju ter z določenimi kaznimi pri ravnanju proti gasilskemu redu.

Pri gasilskih potrebščinah je bilo potrebno imeti pripravljene vedno dovolj vode, omogočiti se je moral dovoz vode iz rek in potokov, skrbeti za kar mogoče številne privatne vodnjake ter za njih dobro stanje in za napajališča na mestih, ki se morejo izrabiti tudi za gašenje. Vsako poslopje in posebno cerkve, vozniški hlevi, obrtniške delavnice ključavničarjev, kovačev, pivovarnarjev, pekov, lončarjev, barvarjev, zlatarjev itd. morajo imeti v bližini ognja najmanj 1 kad, ki odgovarja velikosti prostora, oziroma obrata. Voda v kadeh na podstrešju pa se napolni v mesecu marcu ter se mora držati trajno sveža; na cerkvenih podstrešjih skrbijo za vodo pod nadzorstvom župnika cerkovniki. Vsaka hiša mora imeti svojemu položaju odgovarjajoče gasilsko orodje kakor brizgalne, vozove za vodo, vlomače, krampe, rovnice, lopate, lestve z železnimi prijemalkami, usnjate korce, pločevinaste laterne

in za eno nadstropje visoke droge z volnenimi ali platnenimi cunjami na koncu. Vsa ta gasilska oprema je morala biti zaznamovana s številkami meščanskih mariborskih hiš, katerim je pripadala. Tovarne, župnišče, samostan, večje kovačije in mlini pa so morali imeti lastne brizgalne ter vozove za vodo. In poleg teh je morala v prvi vrsti skrbeti za gasilsko orodje mestna občina. Osebnostno so bili dolžni sodelovati, poleg že navedenih obrtnikov, pri gašenju požara vsi hišni posestniki in za delo sposobni prebivalci ter okoličani do oddaljenosti ene ure hoda. V svrhu sodelovanja pri gašenju požarov se sestavijo na mestni občini spiski, kjer je vpisan vsakdo z navedbo dela v slučaju požara ter z navedbo vožnje, kar je veljalo posebej za posestnike konj. Vodstvo gašenja požarov se je razdelilo med politično oblastvo ter zastopstvo občine, ki vodi prevoze na mesto požara; načelno pa vodi gašenje požara v Mariboru okrajni glavar sam. Stroške za obrabo gasilskega orodja nosi mestna občina, privatno škodo in obrabo privatnega gasilskega orodja v predmestjih pa krije okraj, ki pomaga z denarjem tudi pri nabavah privatnega gasilskega orodja. Mariborska požarna komisija z županom ter po enim zidarskim, tesarskim in dimnikarskim mojstrom mora vsako leto najmanj enkrat pregledati vsa poslopja z ozirom na požarno pripravljenost ter ukreniti vse, da je zadoščeno gasilskemu redu. Vsak mesec enkrat pa mora župan pregledati stanje preskrbe mesta in poslopij v mestu z vodo, stanje gasilskega orodja in ugotoviti ali je vsakemu meščanu znan njegov položaj za slučaj požara.

Požigalec se kaznuje po okoliščinah z zaporom nad 10 let ali s smrtjo. Tobakarji, ki pušijo v hlevih, pri senikih ali n. pr. na mariborskem (lesenem) mostu, se kaznujejo z zaporom do enega tedna. Točne predpise daje novi gasilski red tudi glede shranjevanja sena, slame, premoga, olja, terpentina, vinskega kamna, žvepla, kemičnih preparatov, smodnika, spuščanja masti, ometanja dimnikov in žganja sodov.

V splošnem vidimo, da je dežela izdajala v prvi polovici XIX. stoletja gasilske ređe, v katerih je dajala navodila za obrambo pred ognjem; obrambo samo in delo na njej je prepustila občinam, kontrolo nad požarnim delom in nad občinami pa je izročila političnemu oblastvu, v Mariboru okrajnemu glavilstvu. Nosilec požarniškega varstva je bil posedujoči posameznik, s katerim je sodelovala mestna občina in deloma tudi okraj. Izvrševanje gasilskega reda je obremenilo hišnega gospodarja, ki je na eni strani stremel, da zvali požarniško skrb na mestno občino; mestna občina pa je s svoje strani gledala, da storijo hišni posestniki dolžnosti, katere bi morala vršiti sicer ona.

Ustanovitev prostovoljne požarne brambe.

Z nastopom ustavnosti l. 1860. ni v mariborskem požarništvu nastopila nobena bistvena izprememba. Štajersko namestništvo je 23. januarja l. 1865. izpremenilo požarni red iz l. 1857. v toliko, da je preneslo funkcije, katere

so dotlej vršili kresija in okrajno glavarstvo na občine, enako pa tudi finančne dolžnosti, pri katerih je morala občina nositi vse izdatke za vzdrževanje požarnega reda in gašenja, razen nagrad za rešitev človeka. Okrajni oblasti pa je pripadalo v ustavni dobi sicer samo še nadzorstvo nad izvajanjem požarnega reda po občinah. V tem smislu je tudi novi občinski red za mesto Maribor l. 1866. izročil mestnemu županstvu celotno požarno policijo ter skrb kakor ob povodnji ali tudi ob izbruhu ognja.

S tem se pa pripravljenost požarne brambe ni izboljšala, temveč obratno poslabšala. In radi tega je staval 18. junija 1868 v seji občinskega sveta mariborskega Fr. Stampfl predlog, da ustanovi mariborska mestna občina redno požarno brambo. Stampfl predlog je bil odkazan sekciji, ki ga je proučila in v imenu katere je dne 16. julija predlagal Ivan Girstmayr občinskemu svetu, da mestna občina reorganizira obveščanje o požarih, da zagotovi vprego za brizgalne ter za vozove za vodo in gasilske priprave, da honorira vodne mojstre za vsak požar, da se naprosi mariborsko telovadno društvo, da sodeluje pri požarih v okviru mariborskega mesta ter da se v slučaju, če bo telovadno društvo to vršilo, nabavi za telovadno društvo brizgalna in da se izvoli odbor petorice, ki bi proučil mariborski požarni red in predlagal občinskemu svetu potrebne izboljšave in preureditve; in končno je predlagala sekcija, da se dva člana izmed petorice podata v Gradec ter tam praktično proučita sposobnosti Knaustovih in Metzovih brizgalen. Sekcija pa je v svojem predlogu ustanovitev redne požarne brambe za mesto Maribor odklonila, ker je smatrala, da je požarništvo zadeva občinskega sveta, ne pa privatne organizacije.

Na Girstmayerjev predlog je občinski svet sklenil, da se zviša plača čuvarju na zvoniku stolnice od 100 forintov letno na 200. Zato pa mora čuvaj tudi dokazati, da resnično vrši svojo dolžnost s tem, da udari vsakih 15 minut na mali zvonec, katerega je v to svrhu občina namestila na hodniku stolpa. Obenem pa je sekcija dobila nalogo, da izdela za čuvaja na stolpu stolnice posebni delovni red. Radi prevoza brizgalen in vozov je predlagal M. Marco, da se sklene s podjetniki pogodba, s katero se odda privatniku prevažanje brizgalen in vozov v slučaju požara, dr. Reiser pa je predlagal, da se mora v pogodbi od podjetnika zahtevati kavcija, ki pripade v slučaju neizvrševanja prevoznih dolžnosti ob požaru mestni občini, oziroma pogorelcu. A. Wiesinger je predlagal, da postavi mestna občina poseben hlev, kjer bi bili mestni konji za prevoz gasilskega inventarja v slučaju požarov. Vsi predlogi pa so bili odklonjeni ter je bil sprejet predlog sekcije; s tem pa je ostalo vprašanje mariborskega gasilstva in zlasti prevoza v kroničnem študiju.

Radi honoriranja vodnih mojstrov je na predlog župana Bancalarija občinski svet sklenil, da se nagradi vodne mojstre samo v kolikor so ti tudi

mestni policisti; obenem pa se je dala sekciji naloga, da izdelata za vodne mojstre, to je za gasilce, ki imajo posla z brizgalnami, posebni delovni red, ki se mora predložiti v odobritev mestnemu svetu.

V ostalem pa je bil sprejet predlog sekcije v celoti ter izvoljen odbor (Ivan Girstmayr, Miha Marco, Franc Perko, Ivan Pichs in Ivan Stickl), ki je moral proučiti mariborski požarni red in staviti občinskemu svetu potrebne predloge.

Obenem z obravnavanjem Stampflovega predloga o ustanovitvi požarne brambe po mariborski mestni občini pa je stavilo politično in gospodarsko društvo »Naprednost« (Fortschritt) občinskemu svetu s svoje strani predlog, da osnuje mestna občina požarno brambo ter izpopolni in obnovi pomanjkljive gasilske potrebščine. Sekcija, ki je dobila vlogo »Naprednosti« v obravnavo, je sklenila obvestiti društvo o sklepih seje dne 18. julija, kar je občinski odbor tudi sprejel. In pred tem sprejemom se je vršila debata, v kateri je edini Anton Badl zagovarjal ustanovitev požarne brambe, medtem ko so bili vsi ostali mestni svetniki proti, deloma iz konservativnosti, deloma pa radi tega, ker bi bilo pod častjo mestnega sveta, če bi sprejel inicijativo političnega in gospodarskega društva »Naprednosti«, kar je tudi javno izpovedal občinski svetnik Franc Perko.

Rezultat predlogov Stampfla in »Naprednosti« je bil izvoljeni študijski odbor in pričakovanje delovnih redov za čuvaja na stolpu stolnice in za vodne mojstre. Dejansko pa je ostalo v mariborskem požarništvu vse pri starem. Vendar pa je ostala misel požarne brambe živa pri telovadnem društvu, kjer so jo vodilni možje prevzeli v svoj delovni program ter jo v posebnih mariborskih okoliščinah tudi izvedli.

Z nastopom ustavne dobe se je začelo precej hitro razširjati zavarovanje proti požarom, katero sta pri nas vršili zlasti zavarovalnici Phönix in Assicurazione generali; zastopniki zavarovalnic pa so bili tudi naši prvi propagatorji za organizacijo prostovoljnih požarnih bramb. Nje, kakor tudi vso javnost, pa so k temu silile zopet dejanske razmere v naših občinskih požarnih brambah ter v izvajanju požarnega reda, kar naj ponazori dvoje primerov. L. 1870. je v mesecu aprilu javil plat zvona ogenj v Radvanju; limbuški učitelj ter eden posestnik sta takoj zapregla krajevno limbuško brizgalno ter konje pognala. Pri tem pa se je prednji del ojnice odtrgal, brizgalna je padla naprej, preko nje učitelj in posestnik, pri čemer si je učitelj zlomil roko, kmet se pobil, konji pa so zdirjali z ojnico proti Bistrici. Mesec dni nato pa je gorela v Kušerniku viničarija ter so prišli gasit sosedi. Ko je lesena kočica zgorela, pa so gasilci ugotovili, da je ostala obokana klet nepoškodovana in v njej precej vina. Gasilci so začeli kljub protivljenju župana in lastnika popivati ter nositi vino domov in je ta zaključek gašenja končal šele

čez dva dni, ko je bila klet prazna. V mestu Mariboru je bil položaj sicer daleko bolji, vendar pa je z nastopom demokracije posamezni meščan le prerad prepuščal gašenje požarov mestnim uradnikom, policiji in pa vojaštvu.

Radi tega dejanskega položaja gasilstva v Mariboru in okolici je občutila mariborska javnost potrebo po njegovi reorganizaciji, k čemur je odločilno prispevalo ustanavljanje prostovoljnih požarnih bramb drugod, predvsem pa ustanovitev požarne brambe v Ptuju l. 1870. To razpoloženje je izrabilo sedaj mariborsko telovadno društvo ter je povabilo starešino prostovoljne požarne brambe v Celovcu, Jergiča, da je prišel februarja l. 1870. v Maribor in držal agitacijsko predavanje o prostovoljnih požarnih brambah. Predavanje je dalo pobudo za ustanovitev pripravljalnega odbora, ki je dobil nalogo pripraviti pravila, sklicati javno skupščino, da pravila odobri, ter zbrati potrebna sredstva pri mariborskih podružnicah zavarovalnic in s subskripcijo pri mariborskem meščanstvu. Pripravljalni odbor, kateremu sta stala na čelu prof. J. Schaller kot predsednik in prof. O. Rieck kot tajnik — in katera sta bila obenem tudi vodilna moža mariborskega telovadnega društva — je imel odločilno sejo 4. maja l. 1870., na kateri je redigiral pravila, sklenil sklicati skupščino meščanov ter vzel na znanje obljube mariborskih zavarovalnic, da bodo gmotno prispevale k ustanovitvi mariborske prostovoljne požarne brambe.

Medtem pa so državnozbornske volitve z notranjim razkolom med mariborskimi liberalci, naprednjaki in levičarji, končno pa tudi izbruh nemško-francoske vojne preusmerile miselnost mariborskih meščanov drugam ter se je zlasti radi politične zainteresiranosti mariborskih meščanov zavlekel občni zbor do 16. avgusta, ko se je vršil ob navzočnosti 70 navzočih, med katerimi so imeli večino telovadci, v lokalih Götzove pivovarne. Predsednik pripravljalnega odbora in skupščine prof. J. Schaller je poročal o delu pripravljalnega odbora, prof. O. Rieck pa je predložil skupščini pravila in jih utemeljeval. Po predloženih pravilih je imela prostovoljna požarna bramba nalogo varovati mesto in po možnosti tudi bližnjo okolico pred ognjem. Požarniki se delijo v plezalce, vodarje in stražnike; vsi imajo primerne uniforme. V požarno brambo lahko vstopi vsak moralno in materijalno neoporečen Mariborčan, ki je dopolnil 18 let. Na čelu požarne brambe je starešina s tremi vodniki in namestniki, ki vodijo gašenje požarov. Nadzorstvo nad požarno brambo in njenim delom ima mestna občina, ki izvaja požarno policijo; vendar je taktično starešina požarne brambe pri vodstvu gašenja popolnoma samostojen. Ena tretjina odbornikov požarne brambe mora biti tudi odbornikov telovadnega društva, člani plezalske ter vodne čete pa morajo biti aktivni člani mariborskega telovadnega društva. Gospodarsko se požarna bramba vzdržuje s prostovoljnimi prispevki, pri čemer so ustanovitelji mislili predvsem na zavarovalnice, mestno občino, ki je pod vplivom dela pripravljal-

nega odbora votirala podporo v znesku 100 forintov, ter s prispevki meščanov.

Meščanski skupščini predložena pravila so za nas važna iz dveh razlogov. Prvič vzdržujejo s plezalci, vodarji in stražniki tradicijo s požarno (plezalci), vodno (vodarji) in reševalno (stražniki) četo kakor jih v principu poznata že terezijanski požarni red in kakor jih določeno že predpisuje Nordov požarni red za Maribor in okolico. Če tako razdelitev gasilcev v tri čete vzdržuje tradicijo z mariborskim požarništvom v preteklosti, pa nam na drugi strani določilo, da mora biti ena tretjina odbora tudi odbornikov telovadnega društva in plezalci in vodarji obenem tudi telovadci, kaže na inicijatorje ustanvljajoče se požarne brambe.

Meščanska skupščina se je v debati o pravilih razdelila v dva tabora: v telovadce, ki so pravila en bloc zagovarjali ter v meščane kot take; poleg Riecka je bil govornik telovadcev zlasti njih načelnik R. Markl, govornik meščanov pa je bil trgovec Stopar. Rezultat debate je bil kompromis, po katerem je morala ena tretjina odbornikov biti članov telovadnega društva, ne pa njegovega odbora. Za tako izpremenjena pravila je skupščina pripravljalnemu odboru naročila, da jih predloži namestništvu v odobritev, ter začne z nabiranjem članov in denarnih prispevkov, kar so pa meščani osporavali, češ, da je to delo mogoče šele po prvem rednem občnem zboru.

Štajersko namestništvo je potrditev predloženih pravil odklonilo in to baš radi povezanja požarne brambe s telovadnim društvom in pa radi pomanjkljivega nadzorstva. Zahtevam namestništva so ustanovitelji ugodili 28. novembra 1870 in tako je prostovoljna požarna bramba bila sicer dejansko pod vplivom mariborskega telovadnega društva, formalno pa izraz celotnega mariborskega meščanstva. Za uresničenje nove ustanovitve sta se sedaj zavzela tudi poslanca K. Reuter in posebno F. Brandstätter ter so bila pravila potrjena v marcu l. 1871. Odbor pa je med tem zbiral denarne prispevke in do pomladi l. 1871. zbral nad 2000 forintov ter 70 izvršujočih članov, med katerimi imamo predvsem posedujoče sloje, hišne posestnike, obrtnike in trgovce. Izmed njih navajamo poleg že omenjenih prof. Schaller in Rieck, ki sta se pa po izpremembu pravil umaknila, ostale ustanovitelje: Böhm, brata Bindlechner, brati Dencl, Fritz, Folger, Föderich, Fetz, Golob, Gränitz, Hausmaninger, Holzer, Haas, Haring, Herzog, Hiebsch, Hohl, Hobacher, Janžič, Jäger, Kaufmann, Kopriva, brata Kleinschuster, Kranjc, Klaus, Krapek, Krenner, Kurnik, Lacher, Lichtenstern, Lešnik, Leyrer, Massati, Menhofer, Merdavs, Makoter, Matzl, Martinc, Novak, Pfundmayer, Pilz, Petovar, brata Polaček, Reiter, baron Rast, Rödling, Scheickl, Schnurer, Sulz, bratje Schmidl, Schmiderer, Schwarz, Scherbaum, Schramml, Stark, Stopar, Schmelzer, Tombasko, Tscheligi, Ulrich, Wels, Vidmar, Wiesthaler in Wolf. Bile so to v

splošnem v zvezi z razvojem Maribora v XIX. stoletju priseljene rodbine, katere je odlikovala proti staremu konservativnemu Mariborčanu uvidenost v pogledu modernih pridobitev, in katere so tudi sicer predstavnik napredujočega kapitalističnega Maribora proti konservativnemu agrarnemu patricijatu.

Prva skrb razvijajoče se požarne brambe je bila nabava zadostnega gasilskega inventarja, ker mestni in privatni ni zadoščal dejanskim potrebam, kakor kaže n. pr. požar na lesenem Peerovem ladijskem mlinu nad današnjo brvjo v Studence, katerega je ogenj koncem aprila l. 1871. uničil v celoti z vso moko in žitom in iz katerega sta se le s težavo rešila na skrajni mlinski ladji najemnik Jože Vabič in njegov sin. Primer neuspelega gašenja požara na Dravi sami je bil memento za požare, ki so bili od Drave kolikor toliko oddaljeni. Zato je takoj ustanovni občni zbor 16. marca l. 1871. sklenil nabaviti na poizkušnjo iz Denclove mariborske livarne v Mlinski ulici brizgalno, katera bi morala biti izdelana po sistemu Metz. V zvezi s tem je mariborska obrt zagledala v razvijajočih se požarnih brambah novo panogo gospodarskega udejstvovanja. Zlasti kovinarji so povdarjali potrebo po ustanovitvi novih požarnih bramb v Slovenski Bistrici, pri Sv. Lovrencu na Pohorju, Marenbergu, Sv. Lenartu in Sv. Trojici v Slovenskih goricah ter na potrebo medsebojne povezanosti vseh teh ustanovitev z Mariborom, ki tvori zemljepisno, prometno in gospodarsko središče pokrajine ter na potrebo povezati vse že ustanovljene in nastajajoče požarne brambe v eno štajersko enoto preko štajerskega gasilskega dneva in štajerske gasilske zveze. V ozadju teh povdarkov pa je stala zavest, ki je bila tudi odkrito izražena, da bo mogel Maribor s svojo obrtjo zalagati vse gasilske organizacije s potrebščinami, kakor n. pr. z brizgalnami, katerih ne bo potrebno več nabavljati iz Nemčije, kar je delal dosedaj Gradec in drugi kraji v pomurskem Štajerskem.

Praksa pa je pokazala, da je bila mariborska obrt za tako delo še premalo razvita. V sredi maja je odbor pod vplivom izkušenj v Gradcu, sodelovanja pri gasilskih vajah požarne brambe v Cmureku ter po ogledu začete Denclove brizgalne, sklenil kupiti odklopno brizgalno od W. Knausta iz Dunaja, obenem pa tudi, da bo Denclovo brizgalno po izgotovitvi proučil ter jo v slučaju, da odgovarja gasilskim sodobnim zahtevam, kupil. 20. maja l. 1871. se je vršil v Götzovi gostilni občni zbor, katerega se je udeležilo okoli 120 Mariborčanov. Novi predsednik pripravljalnega odbora, poslanec in trgovec K. Reuter, je poročal o odborovem delovanju ter o nakupu Knaustove brizgalne. Dencl pa je poročal o delu na svoji brizgalni, ki bo dogotovljena v dveh mesecih in ki ne bo zaostajala za tipoma Knaust na Dunaju ali Metz v Lipskem. Nastopil je tudi proti temu, da je odbor sploh nabavil Knaustovo brizgalno ter da ni počakal na izgotovitev brizgalne v domači mariborski delavnici. Denclu je odgovarjal ing. Rödling ter ugotovil, da mora briz-

galna biti sposobna črpati vodo vsaj iz oddaljenosti osem sežnjev, česar pa Denclova brizgalna pri vaji v današnji kasarni kralja Petra I. ni zmogla. Nadalje je ing. Rödling ugotovil, da zamore Denclova brizgalna črpati vodo samo takrat, ako je nabiralnik za vodo v brizgalni sami v isti horizontalni ravnini z mestom odkoder črpa cev vodo, n. pr. iz potoka, mlake itd. Postavil je zahtevo, da mora biti sodobna brizgalna v stanju črpati vodo tudi, ako ni nabiralnik za vodo v brizgalni v isti horizontali z mestom, odkoder se črpa voda s cevmi v brizgalno samo; kajti pri gašenju je treba računati z vsemi vodnimi možnostmi. Baš radi tega pa je odbor nabavil Knaustovo brizgalno, ki ima zahtevane lastnosti, katere so preizkusila tudi druga gasilska društva. Ko je Denclova skupina osporavala po ing. Rödingu utemeljevano stališče odbora, je občni zbor sklenil, da je za nakup inventarja določen odbor in ne občni zbor. Nato je občni zbor določil posameznim članom njihova mesta med plezalci, vodarji ali stražarji, nakar ga je predsednik zaključil.

Z brizgalniškim vprašanjem je stopilo v ozadje razmerje telovadnega društva do nove požarne brambe, ki pa je v zvezi z nabavo tuje Knaustove in odklonitvijo Denclove domače brizgalne dobilo novo opozicijo v delu mariborskih obrtnikov. Razmerje med Rödingovo in Denclovo skupino se je začelo obravnavati v javnosti ter je zadobilo svojevrsten značaj. Opozicija se je z Denclom postavila na stališče, da je odbor samo pripravljalni odbor ter da nima pravice nabavljati gasilskega inventarja; to bo smel in zamogel pravilno storiti šele definitivni odbor. Pred definitivno organizacijo požarne brambe pa je nabava vsake nove brizgalne tudi nepotrebna, ker je nje raba mogoča šele, ko se bo moštvo na brizgalno naučilo. Ker so pa obstoječe mestne gasilske priprave v neredu, tudi niso mogli gasilci z njimi nastopati. Zato naj odbor nauči moštvo na rabo dosedanjega inventarja tako, da bo v zvezi z gasilskim poukom sedanji gasilski inventar uredil ter ga dovedel zopet do sposobnosti za gasilske akcije. Odklonitev Denclove brizgalne pa je nepravilna, ker bi njegova brizgalna ne bila nič slabša od Metzove ali Knaustove. Odbor ne dovoljuje, ko je odklonil Denclov predlog, da napravi za mariborsko požarno brambo v dveh mesecih novo brizgalno, domačemu obrtniku, da razvije in dokaže svoje solidne sposobnosti. Požarna bramba še ni niti ustanovljena in že odbija domače obrtnike!

Večina je odgovarjala, da spada k oživotvorjenju požarne brambe poleg pridobivanja članstva, denarnih sredstev, vodnih rezervoarjev, tudi nabava brizgalne; kajti z razpoložljivimi občinskimi in privatnimi brizgalnami se ogenj gasiti sploh ne more, darovalci in podporniki požarne brambe pa imajo pravico zahtevati brizgalno, ki more v slučaju nevarnosti stopiti takoj v akcijo. Baš Knaustovo brizgalno pa je odbor nabavil, ker se je praktično izkazala v nad dvajsetih gasilskih organizacijah. Obenem pa je odbor sklenil

počakati na izdelavo Denclove brizgalne, če ne bi zastajala za brizgalno tipov Knaust ali Metz; s tem pa ni domačega obrtnika izločil iz konkurence, temveč je samo varoval požarno brambo pred nabavo eventualno slabše brizgalne, kar bi bilo možno, ako bi se domače obrtnike načelno protežiralo.

Med temi javnimi diskusijami je odbor po odklonitvi nakupa Denclove brizgalne sklenil z nabranimi sredstvi nabaviti drugo odklopno brizgalno v Lipskem pri A. Jauku. Medtem pa so se mariborski gasilci vadili z obiski in sodelovanjem na gasilskih vajah v bližnjem Srednjem Štajerskem ter posetili kot organizacija tudi štajerski gasilski dan v Brucku o. M., kar je bilo važno za pridobitev splošnih pogledov na organizacijo gasilstva in za načelno usmeritev, po kateri se naj mariborska požarna bramba organizira po smernicah, ki so veljala v okviru štajerske gasilske zveze.

Prva je prispela v Maribor Jaukova brizgalna sredi avgusta ter se je vršila v Mariboru prva vaja požarne brambe z brizgalno 23. avgusta 1871 na dvorišču bolnišnice. Izpadla je za takratne razmere zadovoljivo; vodni curek je dosegel višino prvega hodnika na stolpu mariborske stolnice, daljava vodnega curka je dosegla 35 korakov ter je curek vrgel v 15 minutah 20 veder vode. Po vaji, pri kateri je sodelovalo blizu 100 gasilcev, se je vršil v hotelu »Pri mestu Dunaj« prvi redni občni zbor, ki je odobril delo odbora ter izvolil definitivni odbor, v katerem je bil načelnik mariborskih telovadcev R. Markl izvoljen za starešino, J. Vidmar za njegovega namestnika, J. Reiter za tajnika, A. Quandest za blagajnika, za odbornika pa A. J. Ohmeyer in K. Reuter. Ognjeni krst pa je prejela mariborska požarna bramba 28. septembra pri požaru Lorberjeve pristave na Pobrežju pod železniškim mostom, in kjer je brizgalna požarne brambe nastopila vzporedno z mestno brizgalno ter jo daleč prekosila tako, da je pogasitev ognja in zavarovanje poslopij razen senika, bila v bistvu zasluga nove požarne brambe in njene nove brizgalne. Prvi interni požar pa je pogasila mariborska požarna bramba skupaj z dimnikarji 5. septembra, ko je eksplodiral kotel v lekarni pri Zamorcu. Za svoje uspehe in napredovanje se je nova ustanova morala zahvaliti predvsem tajniku J. Reiterju, ki je uvedel požarno brambo v delo, jo naučil ravnanja z gasilskimi pripravami, zlasti s sodelovanjem s starejšimi srednještajerskimi požarnimi brambami in končno z uvajanjem discipline, ki je bila nujno potrebna zlasti, ker je lična uniforma dovedla v gasilske vrste ljudi, ki v srcu niso bili samo gasilci.

Predno pa zasledujemo nadaljni razvoj mariborske požarne brambe, moramo ugotoviti njeno sestavo ob ustanovitvi.

Od 82 izvršujočih članov v poletju l. 1871. sta bila 2 hišna posestnika, 25 mojstrov, 15 pomočnikov, 1 knjigotržec, 2 trgovska potnika, 5 trgovcev, 5 trgovskih pomočnikov, 8 knjigovodij, 1 tehnični uradnik, 2 lekarnarja, 1 zastopnik zavarovalnice in 14 sinov hišnih posestnikov. V socialni strukturi

izvršujočih članov požarne brambe vidimo nadaljevanje predvsem obrtniškega sodelovanja pri gašenju požarov, kakor sledi iz nekdanjih požarnih redov. Pri izvršujočih članih je bilo 31 poročenih, starost pa je znašala povprečno 20—40 let. Izvršujoči člani so vadili po skupinah vsak večer, v nedeljo popoldne pa vsi plezalci in vodarji skupaj. Posebej pa so plezalci kot izvršujoči člani telovadnega društva telovadili dvakrat na teden. Načelno pa so se vaje vršile po določilih štajerskih gasilskih dnevov.

Materijalno je nova mariborska požarna bramba prvo leto posedovala 2 odklopni brizgalni, ki sta pa bili brez prednjega voza in kateri so vodili gasilci pri vajah ali k požaru samotež. Cevi je bilo skupaj z mestnimi za skoro 700 m, ki pa niso bile enotne v premeru, a so imele vezave, da so se lahko strnile; za prevoz cevi je bil na razpolago poseben voz, za sušenje pa tronadstropni stolp, ki je začetnik gasilskega doma na Koroški cesti; poleg njega pa je bilo gasilsko skladišče poleg današnje pošte na Slomšekovem trgu. Za dovoz vode sta obstojala 2 stara voza, 1 voz za prevoz moštva (za 20 mož) in 1 voz za prevoz gasilske opreme na pogorišče (predvsem lestev in sekir). Konje je za vožnjo dala na razpolago mestna občina ter sta bila v ta namen dnevno določena dva para.

Pri požarih je bilo moštvo, razen šarž, oblečeno v cvilhaste obleke, pri paradah pa je nosilo sive hlače in temnomodro bluzo z rdečo vrvico na ramah ter na zaključku pokončnega ovratnika črko F. Pokrivalo je tvorila deloma čelada (za šarže in plezalce) z medeninastim grebenom, deloma pa usnjena čepica z rdečo, zlato vrvico, na kateri je bil nad čelom požarniški amblem.

Nova požarna bramba je morala stremeti, da uredi svoje razmere na znotraj v smeri poenotenja gasilskih priprav, n. pr. cevi, in pa v smeri uvažanja enotnega požarniškega čuta; nadalje, da si ustvari položaj v mariborski javnosti, predvsem pa, da uredi svoje razmerje do mariborske mestne občine, do mariborskega okrajnega zastopa in do posameznih okoliških občin. In poleg tega, da vzdržuje trajno pripravljenost, ki je bila v naši dobi še težka radi notranjih meščanskih razmer, na drugi strani pa radi številnih lesenih pristav in senikov v mariborskih predmestjih.

V r a z v o j u.

V notranji organizaciji je nova požarna bramba uvedla službeni red po vzorcu Gradca, in enako je takoj začela s poenotenjem vse gasilske opreme v smislu sklepov štajerskih gasilskih dnevov, oziroma štajerske gasilske zveze, katere član je postala mariborska požarna bramba in se kot taka prvič udeležila l. 1871. štajerskega gasilskega dneva v Brucku o. M.

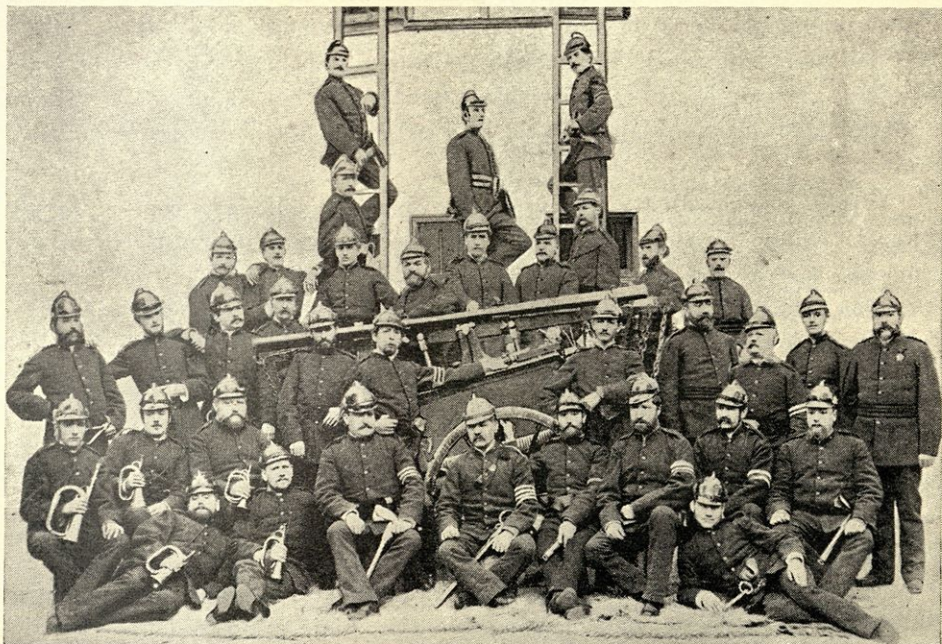
Da bi bila borba proti ognju čim učinkovitejša, je odbor pridobil vojaško mariborsko poveljstvo, da je stavilo v slučajih požarov požarni brambi kot asistenco v pomoč 50 moč vojaštva. Poizkusil je pri policijskem predstojni-

štvu, da bi bila tudi vsa policija v slučaju ognja na razpolago požarni brambi, a je pri tem iz razumljivih vzrokov splošne varnosti uspela samo v toliko, da je policija pri izbruhu ognja prevzela nalogo alarmirati vse trobentače požarne brambe. Mestna občina je sodelovala z novo organizacijo v okviru veljavnega požarnega reda ter načelno skrbela za konje za prevoz brizgalen in ostalih potreb, za razsvetljava stranskih ulic v slučaju ponočnih požarov ter z namestitvijo mestnega cestarja za slugo v skladišču ter za čistilca brizgalen in orodja. Zadnje je bila najšibkejša točka bivšega požarništva in tudi nove požarne brambe. Gasilske priprave so propadale baš radi pomanjkljivega čiščenja in vzdrževanja. Podobno tudi ni mogel sedaj mestni cestar čistiti in držati v redu vseh gasilskih priprav in je odbor, da iste v svojem stanju ne sledijo prilikam, v katere so zapadale nekoč, v okviru požarne brambe določil eno desetino plezalcev, da so po turnusu skrbeli za čiščenje brizgalen in ostalega gasilskega orodja. S tem je bilo zagotovljeno redno vzdrževanje inventarja in isti zavarovan pred propadanjem občinskih gasilskih priprav v časih, ko je bil njihov varuh mestni cestar. Obenem je odbor naprosil vse mestne zdravnike, da bi v gotovem vrstnem redu prevzeli in vršili zdravniško službo ob sodelovanju s požarno brambo; vabilu se je odzval l. 1872. J. Urbaczek, ki je postal požarni zdravnik. Obenem z izvežbanjem štirih trobentačev so se skupne gasilske vaje vršile vsako nedeljo popoldne, delne za posamezne čete pa vsak ponedeljek in četrtek popoldne. Predvsem pa je odbor gledal na to, da nabavi gasilske uniforme za svoje člane ter da čimbolj in čimprej izpopolni gasilski inventar.

V teh zadevah pa je prišlo v društvu do novih sporov. Pod vplivom demokratskega duha časa je nastopilo meščanstvo proti temu, da se ločijo uniforme šarž od uniform moštva ter je občni zbor 18. novembra 1871 sklenil enakost epolet pri moštvu in šaržah, ki postanejo vse enako rdeče. Radi neizvežbanosti delov moštva pa tudi nova Knaustova brizgalna ni rodila vedno pričakovanih uspehov in je radi tega pod vplivom neizvežbanih članov in starešine Markla večina društvnikov zahtevala, da se brizgalna Knaustu vrne, manjšina z Reiterjem pa je bila za obdržanje. Srečna usoda pa je hotela, da je pri volitvah postal novi starešina J. Reiter, tajnik pa mariborski tiskar nar Ed. Janžič, oba radi sodelovanja v tujih požarnih brambah izvežbana gasilca, ki sta mogla vzeti na sebe nadaljnjo organizacijo požarne brambe.

Urejena je bila najprej pripravljenost, ki je trajala osem dni ter je pričela v soboto ob 20. uri; sestojala je iz 1 poveljnika, 1 plezalskega in 1 vodarskega desetarja, 4 plezalcev in 8 vodarjev. Pri sprejemu novih članov se je uvedla strogost, štirinajstdnevna pripravljalna doba, za plezalce pa sodelovanje pri 6—8 vajah in nato plezalski izpit. V pripravljalni dobi je bilo ime kandidata nabito v stražnici in vsak društvnik je imel dolžnost pismeno sporočiti odboru eventuelne slabosti v značaju ali nravnosti kandidata za po-

žarno brambo. Da se izogne društvo izgovorom o zaposlenosti pri izostankih od vaj, so morali zlasti pomočniki prinesiti pred vstopom v požarno brambo od mojstrov dovoljenja, da morejo po potrebi požarne brambe vedno izostati od dela. Redne in disciplinirane vaje so dvigale sposobnost nove organizacije, kar dokazuje n. pr. 6. aprila l. 1872. požar ob Dravi, ko je prispela požarna bramba na lice mesta 5 minut po alarmu ali pa 4. oktobra l. 1872., ko je iz-

Mariborski gasilci s starešino J. Reiterjem l. 1872.

bruhnil požar v Slov. Bistrici. Mariborska požarna bramba je prejela brzovaj ob 10. uri 10 minut, ob 11. uri se je odpeljala s posebnim vlakom z vsemi svojimi gasilskimi pripravami na Pragersko, kjer jo je čakalo troje parov artilerijskih konj iz Slovenske Bistrice, ki so pripeljali ob en četrt na 13. uro gasilce na kraj požara, kjer so lokalizirali ogenj in rešili cerkev, nato pa se ob 23. uri vrnili z vozovi v Maribor. O sposobnosti nove požarne brambe govorijo nazorno tudi gasilske vaje; 25. marca l. 1872. je bila v najhujšem dežju in v navzočnosti zastopnikov požarnih bramb iz Gradca, Lipnice, Cmurka itd. gasilska vaja, na kateri so Mariborčani zamogli s svojo novo opremo položiti cevi od Drave do evangelske cerkve. Pri Dravi je metala brizgalna vodo v daljavo 110 in v višino 66 čevljev. 227 sežnjev oddaljeni Slomšekov trg je pri razliki v nivoju za 11 sežnjev imel vodo v 4 minutah potem ko je brizgalna začela delovati. Na Slomškovem trgu je brizgalna metala vodo v

daljavo 75 in v višino 60 čevljev. Pri evangelski cerkvi pa, ki je od Drave oddaljena 317 sežnjev, je bilo treba 7 minut, da jo je dosegla voda, ki je s curkom dosegla višino 45 in daljavo 60 čevljev.

Novi kurz v mariborski požarni brambi je bil potreben in koristen ali prezaposlenost v društvenem delu je povzročila odpor med članstvom, ki je bilo navajeno tovariškega življenja iz časov Marklovega poveljevanja in začeli so se množiti izstopi. Zlasti je članstvo bilo nejevoljno radi strogosti v pripravljenosti, ki se je radi tega morala preurediti tako, da so bili v stražnici samo trije možje, od katerih sta dva v slučaju alarma odprla vrata skladišča, prižgala svetilke in izvlekla gasilsko opremo na prosto, tretji pa je alarmiral trobentače. Ostali pa za časa pripravljenosti niso smeli zapustiti mesta.

Vzroki nezadovoljstva so se tako odpravili deloma z reorganizacijo, kakor jo vidimo v pripravljenostni službi, deloma pa jih je potlačila zavest uspelega gašenja požarov v mestu in okolici, radi česar je tudi prvotno nezaupanje mestne občine do požarne brambe odpadlo, in s tem tudi vzporedno gašenje požarov po prostovoljni požarni brambi in po občini, kakor smo to videli n. pr. na Lorberjevi pristavi.

Vendar pa je bilo dalje časa razmerje med mestno občino in požarno brambo neurejeno. Mesto ni priznalo pravil požarne brambe, ker je v njih pogrešalo staro določbo, da vrši požarno policijo samo mestna občina. Poleg tega je vladalo v mestnem svetu še vedno mišljenje, katerega poznamo že iz l. 1868 in katero je stremelo za tem, da bi požarna bramba postala mestna ustanova, proti čemur pa je stala požarna bramba na načelnem stališču prostovoljne in neodvisne organizacije, ki je samo pod nadzorstvom mestne občine. Spor med obema je izbruhnil l. 1872, ko je požarna bramba sklenila nabaviti tretjo brizgalno; ker pa še ni plačala druge brizgalne, je prosila mestno občino, da krije ona dolg 1254 for. 98 krajcarjev. Obenem je odbor požarne brambe sklenil, da najame za tretjo brizgalno posojilo 2000 forintov pri Mestni hranilnici, kjer bi naj bila mestna občina za posojilo porok. Odbor se je radi tega pogajal z mestno občino na načelu, da bi občina garantirala za nameravano posojilo, nova brizgalna pa bi postala mestna last; občina skrbi nadalje za vse potrebščine požarne brambe ter prevzame od požarne brambe tudi vse dolgove. Mestna občina pa prepusti vso gasilsko opremo požarni brambi v neomejeno uporabo ter votira za požarno brambo v mestnem proračunu vsako leto potreben znesek, zato pa se požarna bramba obveže, da bo vzdrževala vso opremo v potrebnem redu.

Odborovega stališča pa ni sprejela niti mestna občina, niti občni zbor. Mestni svet je ugotovil, da za kritje dolga požarne brambe za brizgalno pri Jauku nima proračunskega kritja, da pa da požarni brambi 500 forintov pod

pogojem, da predloži mestni občini račun o vseh svojih dosedanjih dohodkih in izdatkih, da se obveže predhodno obvestiti mestni svet o nameranih nabavah ter jih izvesti samo z njegovo odobritvijo. V zvezi s tem naj se nabava tretje brizgalne odloži ter dosedanji dve brizgalni po potrebi preuredita. In obenem s tem je mestni svet sklenil, da stopi župan v stik s požarno brambo, ter najde način, kako bi vsa gasilska oprema požarne brambe postala mestna last. Zato pa bo mesto dalo na razpolago požarni brambi eno od starih mestnih brizgalen v starem depozitorju pri magdalenski cerkvi, drugo pa pri parnem mlinu v Orešju (na kraju današnje vojašnice). Občni zbor požarne brambe pa je proti tej nameri na predlog Taborskega sklenil, da se požarna bramba sploh ne pogaja z mestno občino o prodaji svojega gasilskega inventarja ter da tudi ne sprejme od mestne občine podpore. Zato pa izda požarna bramba brezobrestne zadolžnice po 10 forintov, ki se odgovarjajoče društvenim dohodkom vsako leto izplačajo. Ideja Taborskega je uspela, požarna bramba je z zadolžnicami uredila svoje finance ter ostala samostojna proti mestnemu svetu z njegovimi konservativnimi nazori, obenem pa je tudi odklonila stališče odbora.

Deloma radi neuspeha v tem svojem kompromisnem stališču, deloma pa radi bližnje izselitve iz Maribora je Reiter odložil mesto starešine in postal prvi častni član društva; na njegovo mesto pa je vendar uspelo mestni občini, da je bil izvoljen za novega starešino mestni gradbeni inženjer Cetl, ki bi naj vodil požarno brambo v smislu nazorov mestnega sveta. Ali meščanska zavest ni dovolila, da bi stal na čelu meščanske organizacije mestni uradnik in malenkostne diference pri nabavah brzjojava za požarno brambo so povzročile, da je moral Cetl odstopiti ter da je stopil l. 1873 na vodilno mesto starešine Reiterjev sodelavec Ed. Janžič. Modernjši od večine mestnih očetov, a v vzdržanju samostojnosti požarne brambe manj ekstremen od temperamentnega Taborskega

Edvard Janžič, organizator mariborske prostovoljne požarne brambe.

je na eni strani kot najuglednejši predstavnik požarne brambe, na drugi strani pa kot vpliven meščan, ki je stal v najožjih stikih z vsemi predstavniki mestnega javnega življenja, dosegel z mestno občino sporazum v medsebojnih odnošajih mestne občine in požarne brambe.

Pod njegovim vplivom je mestna občina l. 1873. izdala gasilski red za mesto Maribor in okolico s tistimi občinami, ki se izjavijo pripravljene sodelovati pri razvoju mariborske požarne brambe. Gasilski vodja v mestu je župan, oziroma podžupan, eksekutiva pa starešina požarne brambe, mestni inženjer in zastopnik policije, ki tvorijo gasilsko vodstvo in skrbijo za red in varnost ter gašenje v slučajih požarov. Na pogorišču nosijo člani gasilskega vodstva na rami na rdečem pasu belo tablico z mestnim grbom, distinkcije pa morajo imeti tudi vsi šarži požarne brambe. Mesto, kjer se nahaja gasilsko vodstvo mora biti označeno podnevi z rdečo zastavo, ponoči pa z rdečo laterno. Tri dni po požaru se vrši požarna konferenca, ki ugotovi pomanjkljivosti gašenja in pokrene izboljšanje. Starešino požarne brambe in njegovega namestnika potrdi mestni župan ali pa zahteva nove volitve; starešina in njegov namestnik položita obljubo zvestobe v roke mestnega župana. Mestna občina da vsako leto požarni brambi 500 forintov podpore, zato pa ima pravico vsak čas kontrolirati društveno stanje in njegovo gasilsko pripravljenost ter sposobnost.

Brez ozira na to, da je novi mariborski gasilski red posnet po graškem, vidimo v njem jasno kompromisno rešitev razmerja med mestno občino in požarno brambo, kakor ga je zagovarjal že pred njegovim uveljavljenjem v požarni brambi Janžič. Mestna občina obdrži svoj položaj, da iz lastne oblasti izda gasilski red, v katerem si pridrži nadzorstvo nad požarno brambo, požarna bramba pa ostane pod nadzorstvom mestne občine avtonomna in taktično samostojna ustanova.

Na osnovi novega gasilskega reda mesta Maribora sta sedaj sklenili mestna občina mariborska in mariborska požarna bramba 7. marca l. 1874. dogovor o pomoči, katero mora požarna bramba nuditi mestu Mariboru pri požarih ter o odškodnini, katero da za to mestna občina požarni brambi; in to dogovor, ki kaže na eni strani suverenost mestne občine, na drugi pa avtonomijo požarne brambe. Požarna bramba se v tej pogodbi, ki v bistvu vsebuje ponovitev gasilskega reda iz l. 1873. obveže mariborski občini pomagati pri gašenju požarov. Teritorialne meje mariborskega gasilskega rajona določi mestna občina. Požarna bramba nudi mestni občini svojo pomoč na podlagi pooblastil in dovoljenja mestne občine, v katere samostojni delokrog spada požarna policija. V odsotnosti mestnega župana stoji na čelu gasilskega vodstva starešina požarne brambe. Pri gašenju morajo v slučaju potrebe sodelovati vsi za delo sposobni prebivalci z vojaštvom ter stojijo

pri gašenju pod poveljstvom gasilskega vodstva, katerega tvorijo starešina požarne brambe, mestni inženjer, zastopnik policije in eden zdravnik. Gasilsko konferenco sklicuje po vsakem požaru župan, udeležiti pa se je morajo tudi starešina in šarži požarne brambe. Požarna bramba se mora držati gasilskega reda iz l. 1857. ter mora njegovo vsebino v svojem delokrogu populairizirati. Za pomoč mestni občini pa dobi požarna bramba od nje za nabavo, vzdrževanje gasilske opreme ter za stroške, katere ima z vojaško asistenco in pridobivanjem konj za prevoz letno 500 forintov, ki se plačajo v četrtletnih obrokih v naprej. V slučaju razpusta požarne brambe preide vse premoženje in vse obveznosti požarne brambe na mestno občino, ki jih uporablja v gasilske svrhe, pri ustanovitvi nove požarne brambe pa jih odda tej v podporo.

Razmerje med mestno občino in požarno brambo je bilo s tem definitivno urejeno ter je ostalo v bistvu isto do današnjih dni. Obenem pa je dosegla požarna bramba tudi redno podporo od mariborskega okrajnega zastopa, s čimer je prevzela dolžnost sodelovati tudi v podeželskih občinah izven mariborskega mestnega požarnega teritorija. Zadnje je bilo važno radi tega, ker je bilo od ustanovitve dalje odprto vprašanje, ali naj sodeluje požarna bramba tudi pri požarih izven Maribora. To vprašanje se je rodilo v bistvu iz odklanjanja plačil za vožnje požarne brambe deloma od pogorelcev, predvsem pa tudi od občin samih. Zato je požarna bramba sklenila takoj po ustanovitvi, da gre na pomoč samo v tiste občine, ki prevoznino plačajo, pa tudi tja samo s starimi brizgalnami. Od okoliških občin so Studenci, Radvanje in Pobrežje izjavile, da plačajo prevoznino po gasilskem pravilniku. Krčevina je dala garancijo za plačilo samo za posestnike na južnem vznožju goric, ki bodo sicer prevoznino plačali sami. Kamnica se bo sporazumela z odborom požarne brambe v vsakem slučaju posebej. Limbuš, Brezje in Bohova pa so izjavile, da ne plačajo ničesar, medtem ko občina Št. Peter radi vodnih in terenskih razmer ni smatrala za potrebno, da prihaja požarna bramba v slučaju požarov na njeno ozemlje. Z redno podporo okrajnega zastopa pa je mariborska požarna bramba prevzela tudi gašenje požarov v vsej mariborski okolici. V zvezi s tem pa je začela organizirati ustanavljanje podeželskih požarnih bramb v mariborskem okraju.

Ko je bilo urejeno razmerje med požarno brambo na eni ter mestom Mariborom in okoliškimi občinami na drugi strani, je bila požarna bramba tako organizacijsko kakor tudi družabno v Mariboru že krepko zasidrana. Nova oprema je bila vsestranska in zadostna tako, da so izginile slike iz prvih let, ko so gasilci v slučaju ognja hiteli po mestu eden z lestvo na rami, drugi s sekiro, tretji s škafi itd. Nerešeno pa je v organizaciji ostalo vprašanje prevoza. Ko je n. pr. l. 1874. 18. nov. dopoldne gorelo v Limbušu pri Ro-

biču, ni mogla oditi požarna bramba na kraj požara, ker ni dobila nikjer konj za prevoz. Prvotno je skrbela mestna občina za prevoz na ta način, da sta dva para konj bila za njo določena. Ta vprega pa je bila na svojem poslu in šele, ko je voznik začul alarm, da je ogenj, je imel dolžnost, da odide domov in v gasilsko skladišče. Radi tega je požarna bramba v pogodbi z mestno občino l. 1874. sama vzela v roke preskrbo za prevoz, s čimer pa je postala vsa zadeva še slabša in je vprašanje prevoza za dolgo dobo ostalo glavna hiba v organizaciji mariborske požarne brambe. Načelo, da tudi vprega, ki je v pripravljenosti, ne sme zapustiti mesta, kakor je bil to slučaj pri moštvu, se je namreč pokazalo kot neizvedljivo in možnost lastnega voznega parka zaenkrat radi gospodarskih sredstev požarne brambe istotako; uporaba vojaških konj za prevoz k požarom je pa bila tudi nemogoča.

V zvezi s prevoznino so bili tudi izdatki za popravila pri gašenju požara pokvarjenega gasilskega inventarja. Tako vidimo n. pr. iz računov po gašenju Meljskega dvora l. 1873., da je morala požarna bramba obnoviti, oziroma na novo nabaviti 2 baklji, 2 krampa, 5 zaklopk za cevi, 250 čevljev cevi, popraviti voz za cevi, in poleg tega plačati vojaški asistenci, ki je štela 74 mož, za moža 20 krajcarjev, za gasilce sploh pa oskrbeti 20 maseljcev vina in sodček piva; vse to je zneslo 106 forintov 75 krajcarjev ali nad eno dvajsetino društvenih letnih dohodkov. Radi tega je bilo razumljivo, da je požarna bramba morala rešiti vprašanje plačila stroškov za gašenje, ker bi v slučaju, da plača te stroške sama, postalo to rak za društveno blagajno in bi bila bodočnost požarne brambe tvegana.

Razmerje med požarno brambo in meščanstvom kaže najbolje dejstvo, da je polovica društvenih dohodkov izvirala od podpornih članov, katerih število se giblje okoli 250. O internem delu požarne brambe so bili meščani in izvršujoči člani obveščeni preko črnih desk na rotovžu, na gradu, na glavnem kolodvoru, v Gosposki ulici ter nad mostom v Dravski ulici. Meščanstvo je aktivno sodelovalo na rednih tedenskih družabnih večerih gasilcev, katere je uvedel Janžič l. 1872. in kjer so nastale prve zbirke za reševalni fond, iz katerega so se podpirali pri gašenju ponesrečeni gasilci. L. 1872. je držala požarna bramba prvič službo v mariborskem gledališču na pustni reduti gledališkega in kazinskega društva in to v polni pripravljenosti s trobentačem, brizgalno, cevmi, 4 plezalci in 8 vodarji ter 1 poveljnikom. V istem letu so tudi poizkusili gasilci s prireditvijo gledaliških predstav ter so pripravili v režiji Ed. Janžiča igri »Hedvika, banditova nevesta« in »S peresom«, a ne s prevelikim uspehom. Radi tega so raje naprosili gledališče, da je igralo v korist požarne brambe vsako leto po eno igro. Redni gasilski prireditvi sta postali pustni ples požarne brambe in vsakoletno praznovanje obletnice ustanovitve društva, ki se je izvajalo v dnevih med 10. in 15. avgustom. Skupno s

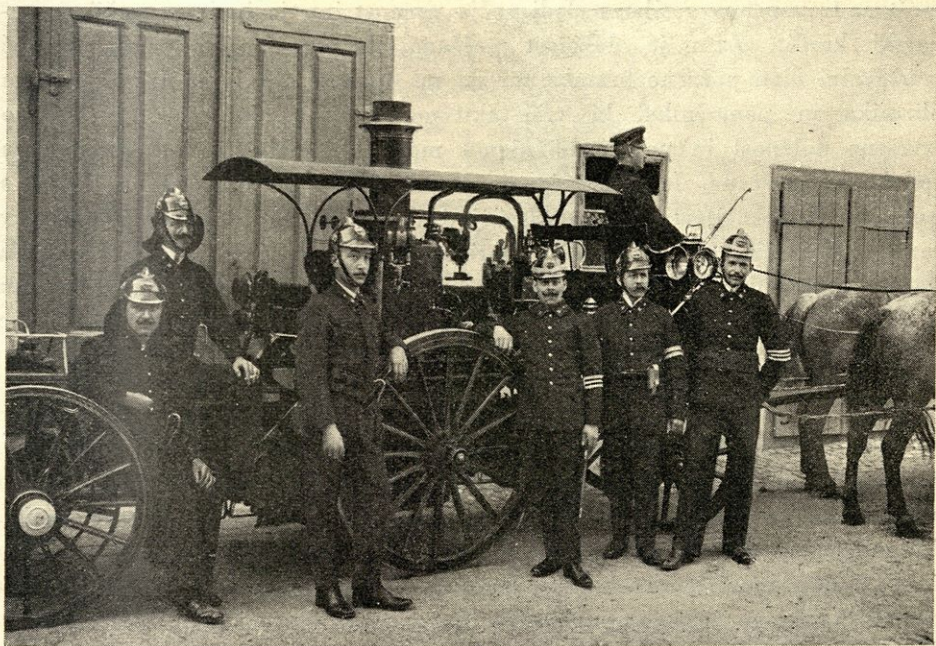
telovadnim in moškim pevskim društvom pa so se prirejale božičnice ali novoletni venčki. Stike požarne brambe z meščanstvom pa je poleg oglasnih desk vzdrževalo društveno letno izvestje, katerega je izdajala mariborska požarna bramba od l. 1873. (za l. 1872.) dalje vsako leto do velike vojne. V okolici so bili dejanska propaganda za požarno brambo takozvani vodni marši, na katerih so mariborski gasilci proučevali vodne razmere v mariborski okolici. V Mariboru samem se je požarna bramba kmalu uveljavila kot nekaka naslednica stare meščanske garde, ki je nastopala ob slovesnejših prilikah deloma v paradi, deloma pa kot pomočnik policije pri vzdrževanju reda. Da se kot taka v družabno razgibanem biedermskem meščanstvu v celoti uveljavi, je mariborska požarna bramba l. 1874. ustanovila godbo požarne brambe, ki se pa v svojem razvoju ni obnesla in uveljavila.

Društveni stiki mariborske požarne brambe so segali do štajerskih mej, izven teh pa na Koroško do Beljaka, na Kranjsko do Ljubljane, na Hrvaško pa do Varaždina in Zagreba. Poleg gasilskih interesov so bili ti stiki utemeljeni tudi v skupnem meščanskem političnem naziranju, v liberalizmu, kar je na prvi obletnici mariborske požarne brambe v Götzovi pivovarni tudi odkrito izrazil starešina požarne brambe iz Jihlave, dr. Zeidler, ko je dejal, da požarne brambe niso samo za borbo proti ognju, ampak prav tako tudi za borbo proti reakciji. Strokovna sposobnost pa se je uveljavila, ko je mariborsko gasilsko starešinstvo uvedlo v delo nove požarne brambe v Slov. Bistrici, Sv. Lenartu v Slov. goricah, v Ljutomeru ter v bližnji mariborski okolici. Največji organizacijski in družabni dogodek nove mariborske požarne brambe pa je bil štajerski gasilski dan, ki se je vršil v Mariboru l. 1874. Zanj so 16. maja Mariborčani ustanovili pripravljalni odbor, ki je obstojal iz odbora požarne brambe pomnoženim s podžupanom dr. Duhačem, ravnateljem Elšnikom, dr. Ipavicom, dr. Mulejem, prof. Schallerjem ter meščanom Hohlom in Zwettlerjem; poleg teh so tvorili pripravljalni odbor še zastopniki drugih štajerskih požarnih bramb; na čelu odbora pa je bil župan dr. Matevž Reiser, ki je kot župan izjavil, da je častna zadeva Maribora, da štajerski gasilski dan v Mariboru uspe. Povezanost požarne brambe z meščanstvom označuje najbolje dejstvo, da je ob tej priliki meščan Fr. Perko dal brezplačno na razpolago slamo za 1200 postelj, da je J. Kodela brezplačno napravil vse potrebne dekoracije na Aleksandrovi cesti, da so meščani postavili slavnostne mlaje na Aleksandrovi cesti od glavnega kolodvora do Cankarjeve ulice, ter učinkovito okrasili svoje hiše. Gasilski dan se je vršil 6., 7. in 8. septembra ter se je razdelil v zborovanja, vaje in v gasilsko razstavo. Po sprejemu gostov na glavnem kolodvoru je sledil 6. septembra pozdrav na Glavnem trgu, opoldne pa otvoritev gasilske razstave v Götzovi dvorani, na katero so zlasti tovarne gasilske opreme poslale svoje najpopolnejše izdelke. Popoldne ob 15. uri je bila vaja

mariborske požarne brambe v današnji kasarni kralja Petra I. 7. septembra je bilo dopoldne v gledališču strokovno gasilsko zborovanje, popoldne pa Pri treh ribnikih praktična preizkušnja v Götzovi dvorani razstavljenih gasilskih predmetov ter njih ocenitev. 8. septembra je bil izlet v Ptuj, kjer je predvajala tamošnja požarna bramba gasilske vaje in nakar je sledilo slovo. Odbor je finansiral štajerski gasilski dan v Mariboru s članskimi prispevki za udeležbo ter z vstopninami k vajam in zabavam, katere se je n. pr. pri Götzu na večer pred odhodom v Ptuj udeležilo okoli 1500 ljudi. V spomin na štajerski gasilski dan v Mariboru sta požarna bramba in meščanstvo Maribora izročila starešini Janžiču in njegovemu namestniku Scherbaumu častna meča, katera je izdelal graver Rolaček iz Gradca. Vzoren potek gasilskega dneva v Mariboru je najlepše pokazal organizacijsko sposobnost mariborske požarne brambe ter njeno ozko povezanost z mariborskim meščanstvom.

Štajerski gasilski dan v Mariboru l. 1874. pokaže organizacijsko ustaljenost v novi mariborski požarni brambi. V bodoče se organizacija prilagodi novim tehničnim pridobitvam na polju gasilstva in obenem s tem izpopolnjuje začeto delo. V tem se organizira takozvana varnostna četa, ki je bila ustanovljena l. 1873. Člani varnostne čete so zaprli v slučaju požara kak prostor, trg ali ulico, zadržali od požara nepoklicane gledalce in preprečevali na gasilce vsak nepotreben ali neumesten vpliv. Hranili so imovino pogorelcev, katero so jim dali plezalci ter jo pred pričami po požaru zopet vračali lastniku. Stražili so voz za moštvo, napeljavajo cevi ter skrbeli za dopolnjevanje istih, vzdrževali dostop do vode, pripravili n. pr. vodnjake za črpanje vode, zajezili potok in sestavili v slučaju potrebe verigo za podajanje vode. Opazovali so potek ognja in vetra ter svoja opažanja sporočali gasilskemu vodstvu. Člani varnostne čete so bili sicer enakopravni izvrševalni člani požarne brambe ter so se ločili od drugih po belem traku na rokavu. Varnostna četa je štela povprečno 50—60 članov ter je imela svojega vodnika, ki je bil tudi član odbora. Je znak časa, ko zaposlijo ročne brizgalne relativno veliko število ljudi, veliko večino izvršujočih članov, ter prenehava, ko se uvedejo moderne parne brizgalne. Varnostni četi po svojem nastoju podobna je predniška četa, ustanovljena l. 1875. Praksa je pokazala, da pri popolnem izrabljenju izvršujočih članov pri brizgalnah in dovajanju vode manjka ljudi, ki bi pri požarih odnašali predmete iz gorečih poslopij ter goreče dele poslopij pravočasno podirali. Da se temu odpomore, je nastala predniška četa, ki je štela okoli 10 mož, katero so sestavljali obrtniki, tesarji, zidarji in kleparji. Kakor so varnostna in predniška četa nadaljevanje tradicionalnega požarništva iz časov pred nastojem prostovoljnih požarnih bramb, tako se naslonijo na tradicijo starih časov tudi novi alarmni znaki na zvonu v zvoniku mariborske stolnice in ki so po odločbi mariborske občine od l. 1874. obstojali za požar

v starem mestu iz štirih udarcev na veliki zvon, za požar v graškem predmestju iz treh, za požar v koroškem predmestju iz dveh ter za požar v magdalenskem predmestju iz enega udarca na veliki zvon. Požar v okolici je bil signaliziran s tremi udarci na mali zvon. Dimniški požari pa so se označili v vsakem položaju še z enim naknadnim udarcem na mali zvon. Tehnično kaže sodelovanje mariborskega meščanstva s požarno brambo stremljenje mariborskih obrtnikov, da producirajo kvalitetne gasilske priprave, katere razstavijo

Prva parna brizgalna v Mariboru.

med avstrijskimi in nemškimi tvrdkami z uspehom na mariborski gasilski razstavi l. 1874. tudi Mariborčani Dadieu, Dencl, Polaček in Scheikl. In l. 1878. je varuh mariborskega gasilskega skladišča Anton Hallecker samostojno izvršil vodnega lovca in mostiček za cevi, od katerih je prvi zajemal vodo v potokih za cev, drugi pa varoval cevi, da se je moglo čez nje tudi voziti. Z nabavo novih brizgalen pa je tehnika sukcesivno začela nadomeščati ročno delo moštva in ko je 9. novembra 1879 mariborska požarna bramba prvič vadila v navzočnosti tovarnarja Jauka iz Lipskega z novo parno brizgalno v Pristanu, ni uvedla v svojem obratu samo tehnične modernizacije gasilstva, temveč je dala z njo tudi vzgled drugim požarnim brambam na Slovenskem Štajerskem. Že leto dni prej pa je dobila prostovoljna mariborska požarna bramba tovariša v delavski požarni brambi južne železnice, ki se je usta-

novila pod vodstvom ing. Fišerja v železniških delavnicah na koroškem kolodvoru in ki je stopila v tesne stike z meščansko požarno brambo.

Obenem s tem je starešina E. Janžič moralno in načelno utrjeval idejo prostovoljnega gasilstva. Socijalno je Janžič gasilstvo utemeljeval z zavarovanjem privatnega imetja, moralno pa z idejo ljubezni do bližnjega. Udarnost požarnih bramb ni odvisna samo od tehničnih priprav, temveč v še večji meri od vztrajnosti in delovne izvežbanosti ter požrtvovalnosti moštva. Iz uspehov gasilstva sledi večja varnost imetja in iz te večji gospodarski kredit. Zato je dolžnost meščana, da ni samo podporni, temveč izvrševalni član požarne brambe ter da ne opazuje s krivim nosom malega obrtnika in pomočnika, ki vrši aktivno gasilsko službo. Prostovoljno izvršena dolžnost in pomoč bližnjemu mora biti najvišje zadovoljstvo za sodobnega meščana. Janžičeva izvajanja označujejo že novo dobo, ko se s politično diferenciacijo začno ustvarjati družabne in miselne razpoke v mariborski družbi in s tem tudi v mariborski požarni brambi in katere skuša Janžič premostiti s povdarjanjem tradicionalnega meščanstva. Janžič sam je kot osebnost v tem uspeval, po njegovi smrti 23. junija l. 1882 pa se pojavijo tozadevne težkoče.

P o u s t a l j e n i h p o t i h .

Od osemdesetih let XIX. stoletja dalje poneha strnjeno družabno, miselno in politično življenje v naših mestih in tako tudi v Mariboru; na mesto tega pa stopa vsebolj družabna, politična in miselna diferenciacija, ki polagoma razčleni meščanstvo v celo vrsto različno politično, kulturno in socijalno usmerjenih skupin. Posledica tega razčlenjevanja meščanstva je bila na mestu nekdanje stanovske homogenosti vedno večja heterogenost, katero je samo v gotovih slučajih združila v enotno fronto povsod ostro izražena narodnostna, jezikovna misel. Posledica tega se občuti že deset let po ustanovitvi tudi v mariborski požarni brambi. Ko je nastopil starešinsko mesto naslednik E. Janžiča K. Zeitelberger, je povdarjal, da s težavo prevzame novo mesto, ker se boji, da bo v društvu prevladalo borbeno strankarsko razpoloženje, ki vodi do osebnih napadov. Za uresničevanje ciljev požarne brambe pa je potrebno iskreno in splošno sodelovanje vseh. V nadi, da se bo to dogajalo, je prevzel novo mesto.

Obenem z vsestransko diferenciacijo javnega življenja pa je rasel formalizem in pod njegovim vplivom je požarna bramba nabavila za svoje članstvo nove uniforme (sive hlače in jopiče z rdečimi prameni ter svetlimi gumbi s F), v katerih je izvršila zaobljubo mestnemu županu. S tem je požarna bramba družabno med mariborskim meščanstvom mnogo pridobila.

V tehničnem pogledu se je izpopolnjevala za uporabo novih gasilskih sredstev; n. pr. 30. aprila 1882 gasilskega praška, iznajdbe H. Hohla v Em-

mishofnu v Švici, katerega je preiskusila na vojaškem vežbališču med današnjo Vrbanovo cesto in Gregorčičevo ulico; s terom in petrolejem polit seženj drv je bil takoj pogašen, ko se je zmešalo pet kilogramov gasilskega praška na 100 litrov vode. Važnejši od teh poizkusov pa so bili dostopi brizgalen do Drave. Vedno bolj pogosto se slišijo zahteve, da mora mestna občina za Dravo prirediti vsaj pet pristajališč za brizgalne, katere zamorejo pristati ob vodi sicer samo v Pristanu; to pa ne zadostuje za razširjajoče se mestne dele, zlasti ne za okolico glavnega kolodvora. Gospodarsko je bil položaj požarne brambe dober. Pač pa je dvoje vprašanj postajalo s časom aktuelnih, da se oprema požarne brambe razvija vzporedno z razvijajočim se mariborskim mestom in pa, da ima požarna bramba tehnično izvežbane gasilce, ki znajo ravnati s tehnično vedno popolnejšimi gasilskimi orodji.

Pomanjkanje znanja v tehničnem vodstvu nove parne brizgalne je povzročilo, da je utrpela požarna bramba in gasilstvo sploh veliko na ugledu radi požara, ki je izbruhnil 15. januarja 1884 na Koroški cesti v Wiesingerjevi hiši. Čuvaja na stolpu stolnice so morali šele meščani opozoriti na ogenj in s parno brizgalno si gasilci dolgo niso vedeli prav pomagati, radi česar je stopila prepozno v akcijo. Pri starih dveh brizgalnah pa ni prišla pravočasno vprega. Debate, ki so radi tega nastale v požarni brambi so ugotovile, da je požarna bramba radi zakasnelega prihoda na pogorišče moralno pri meščanstvu izgubila na ugledu, nadalje premalo vestno službo čuvarja v stolpu stolnice, premalo vaj z moderno parno brizgalno ter z moderno tehnično opremo sploh, za kar pa je tudi primanjkovalo tehničnih inštruktorjev, medtem ko je avtodidakte odklanjal birokratizem. Tako n. pr. ni smel dejanski vodja parne brizgalne Alojz Polaček pri požaru na Koroški cesti poveljevati parni brizgalni, ker ni imel strojnega izpita; da bi pa Polaček strojni izpit položil, zato se zopet ni brigalo starešinstvo. Poleg tega se je sedaj začel pojavljati v zvezi s tem spor med člani obrtniki in ostalimi, radi česar je Zeitelberger demisijoniral ter je stopil na čelo požarne brambe profesijonist dimnikar Dominik Faleskini, ki je uvedel za gasilce strojne tečaje pod vodstvom prof. Hlavačeka. Obenem je nastopila pri delu gasilcev in meščanov animoznost proti parnim brizgalnam ter so se začele zopet forsirati odklopne, katere bi naj nabavile nameravane podružnice požarne brambe v graškem in magdalenskem predmestju. Vendar do tega ni prišlo; slučaji kakor v Mariboru so se dogodili tudi drugod in tako je štajerska gasilska zveza prevzela pouk in navodila za nabavljanje novih brizgalen. Strožja pa je postala alarmna služba. Zanimivo je, da Mariborčani odklonijo v tej dobi telefon v gasilskem domu, ker ga smatrajo za sicer duhovito zanimivost, ki pa se praktično ne more obnesti. Pač pa uredijo posel trobentačev v slučaju požarov. Prvi trobentač mora kar najhitreje alarmirati mesto med gledali-

ščem in gradom in dalje severno graško predmestje; drugi alarmira Vetrinjsko ulico in južno Graško predmestje ter se poda preko Mlinske ulice na pogorišče; tretji Gosposko ulico, Glavni trg, Koroško cesto in Koroško predmestje; četrti pa Magdalensko predmestje. Deloma je protivnost do parnih brizgalen po slučaju na Koroški cesti, deloma pa pomanjkanje denarja povzročilo, da je društvo l. 1885. nabavilo odklopno in ne parno brizgalno.

Dne 23. junija l. 1886. je izšel gasilski red za vojvodino štajersko (razen Gradca), ki je uredil razmerje med požarnimi brambami ter županstvu, prepustil avtonomijo pri gašenju požarov požarnim brambam, županstvom pa izročil vzdrževanje reda pri požarih in nadzorstvo nad delovanjem požarnih bramb. Še pred izdajo štajerskega gasilskega reda pa se je po vplivu štajerske gasilske zveze in po inicijativi starešine ptujske požarne brambe dr. Miheliča osnovala v Mariboru okrajna gasilska zveza, kateri je stopil na čelo novi mariborski starešina Jos. Martini, ki je tudi prevzel nadzorstvo nad podeželskimi požarnimi brambami v mariborskem gasilskem okraju. Mariborska požarna bramba je tako prevzela z Martinijem vodstvo okrajne gasilske zveze ter v tem delovala z dvakratnimi vsakoletnimi sestanki v raznih krajih za strokovno izpopolnitev izvežbanosti in pripravljenosti, navajala požarne brambe in preko njih zlasti podeželske občine na točno izvajanje deželnega gasilskega reda, na pažnjo, da kupujejo gasilsko opremo samo pri kvalitetno neoporečnih tvrdkah ter na sodelovanje varnostnih organov pri požarih in gasilskih vajah s požarnimi brambami. Zadnje je bilo posebno potrebno radi tega, ker so podeželski orožniki bili poleg učiteljstva običajno najzanesljivejši gasilci, ki so ravnali pri gašenju požarov z brizgalnimi; z ustanovitvijo požarnih bramb pa je orožništvo prevzelo pri požarih samo skrb za red ter je nekdanje gasilske funkcije odstopalo novim požarnim brambam.

Martini je uvedel v požarno brambo vojaško disciplino in izredno delavnost, o kateri priča predvsem l. 1887. 48 plezalskih vaj, 42 vaj z brizgalnimi ter 10 vaj z lestvami; l. 1888. pa 65 plezalskih, 60 vaj z brizgalnimi ter 12 z lestvami. Zaposlenost in disciplina pa sta odvrčala zlasti posedujoče sloje od vstopa v požarno brambo, katero so vedno bolj gledali kot sportno, ne pa karitativno ustanovo. V tem jih je zlasti podpiralo pogosto paradno nastopanje ali pa uvedba novih uniform za šarže, katero je Martini l. 1888. uvedel kot sredstvo za doseg discipline in samozavesti med moštvom.

Mestna občina in požarna bramba pa sta proti devetdesetim letom XIX. stoletja živeli v najboljših odnošajih; zaupanje v požarno brambo od strani večine prebivalstva je povzročilo, da ji je mestna občina v vseh ozirih šla na roko ter ugodila potrebam kakor so bila n. pr. pristajališča za parno

brizgalno ob Dravi na Pristanu, v Usnjarski ulici pri Badlovi tovarni ter pod Cvetlično ulico; in v zvezi s preskrbo parne brizgalne z vodo v severnem mestu je bil preložen ribnik v parku izpod Pristave k križišču Mastrove in Ciril-Methodove ulice, kjer je še danes. V meščanskem društvenem življenju pa je požarna bramba zlasti poglobljala svoje stike s telovadnim društvom, ki je po potrebi tudi vzgajalo mariborske gasilce v telovadbi.

Mariborski gasilci s starešino J. Martinijem l. 1890.

Doba Martinijevega starešinstva je bila tudi tista, ki je v ozki medsebojnosti z mestno občino v načelu rešila požarno brambo težkoč s prevozi na pogorišča. Te težkoče so obstojale predvsem v tem, da so prišli konji pogodbenika, ki se je požarni brambi obvezal za prevoz požarne brambe k požarom prepozno, poleg tega pa, da so bili konji pretežki in tako prepočasni. Fijakerski hitri konji pa so bili zopet premalo močni in tudi niso imeli dovolj močne vprege za prevoz gasilskih oprem. V splošnem pa ni vprega pri mariborskih konjih odgovarjala gasilskim vozovom, radi česar je bila prevozniška kriza v požarni brambi trajna. Zato je odbor 25. avgusta l. 1888. sklenil, da ustanovi v okviru požarne brambe 6—8 članski konzorcij, ki bo pridobil 4 hitre in močne konje s potrebno vprego, 4 polparizerje s štirimi gramoznicami in štirimi jaslimi ter sam skrbel za konje, vprego, vozove in voznike. S tem bi požarna bramba dobila živino, ki bi ji bila za prevoze k požarom na razpolago in katero živino z vozovi bo v dvanajstem letu odstopila v dobrem stanju v last požarni brambi. Za gospodarsko vzdrževanje nove ustanove pa je prosil konzorcij mestno občino, da mu odstopi potreben hlev, kolarnico, senik in prostor za oves, poleg tega

pa sobo za hlapce, ki bi morala biti telefonsko zvezana s požarno stražnico. Obenem pa naj mestna občina prepusti konzorciju in pozneje požarni brambi občinske vožnje v mestu Mariboru za 4 konje in to v letno najmanjšem iznosu 300 dni po 4 forinte za 1 dan, obenem pa izplačuje običajne požarne gasilske premije tudi v naprej. Mestna občina je predlog odbora požarne brambe sprejela ter stopila v pogajanje s požarno brambo za njegovo uresničenje. Z načelnim reševanjem prevozov pa se je opremila požarna bramba, posebno radi slabega alarmiranja požarov s strani čuvaja v stolpu stolnice, l. 1890. obenem s policijo tudi s telefonom. Pozneje, leta 1892. je mestna občina definitivno izročila požarni brambi Vivatovo hišo na Koroški cesti. S tem je izginilo nekdanjo gasilsko skladišče pri današnji pošti in je mariborska požarna bramba dobila svoj trajni današnji dom.

Vzporedno s tem notranjim delom je začelo rasti članstvo, obenem pa radi vojaške discipline tudi odpor proti starešini Martiniju, ki je imel sicer družabno in politično ozadje. L. 1891. je tako na Martinijevo mesto prišel starešina Šoštarich kot zastopnik levičarsko usmerjenega obrtništva, ki si je z izpremembo pravil, da mora novi član prestati enoletno preizkusno dobo, zavarovalo v društvu svoj vodilni položaj. Posledica tega je bilo rastoče nerazpoloženje meščanstva proti požarni brambi, ki je prišlo do vidnega izraza l. 1893. Ker novi starešina ni držal ostre discipline iz Martinijeve ere, obenem pa, ker je tudi radi pritožb članstva o preobremenjenosti znižal število vaj, je naravno popustila pripravljenost požarne brambe, ki se je pokazala tudi pri gašenju. Radi tega je župan A. Nagy na občnem zboru l. 1893. izjavil, da požarna bramba ne uživa več starega zaupanja mestne občine, pa tudi ne meščanstva. Moštvo sicer vrši svojo dolžnost v polni meri, ni pa zadostno izvežbano. Zato je pozval društvo, da si vzame za vzgled okoliške požarne brambe ter se povrne čimprej k starim sposobnostim, da bo zadostilo prevzetim nalogam. Slučaj pa je hotel, da je kmalu na to, 5. februarja 1893., požarna bramba odpovedala, ko je ob 23. uri začela goreti Jelekova drvarnica na Aleksandrovi cesti. Prvo pomoč so nudili železničarji, ki so pod vodstvom adjunkta Zečeviča odprli gasilski depot na glavnem kolodvoru ter bili v petih minutah pri požaru z dvema brizgalnoma, z vozom za vodo, čebri in vedri. Organizirali so gledalce za donašanje vode ter brizgali vodo iz voza na ogenj ter tako omejili njegovo razširjanje. Ko sta nato železniški brizgalni izpraznili vodo iz treh bližnjih vodnjakov, je prišla na kraj požara mariborska požarna bramba s premajhnim številom moštva. To pa ni moglo stopiti v akcijo, ker je moralo čakati, da bodo položene cevi od ribnika v parku, kjer je stala parna brizgalna, do kraja požara. Ko so bili tako gasilci brez vode, pa je še zamrznil ventil pri brizgalni požarne brambe in šele 40 minut po njenem prihodu na

pogorišče je začela parna brizgalna bruhati vodo, ki je požar končno pogasila. V istem momentu pa, ko so mariborski gasilci začeli gasiti, se je pojavila na pogorišču tudi že požarna bramba iz Peker!

Potek gašenja Jelekove drvarnice je usmeril javno mnenje proti mariborski požarni brambi in radi tega je moral odbor odstopiti. Meščanski posedujoči krogi so sedaj podvzeli dobro organizirani pokret, da prevza-

Gasilska četa v Mariboru s starešino G. Scherbaumom l. 1896.

mejo požarno brambo v svoje vodstvo. Akcijo za izvolitev novega odbora je vzel v roke župan A. Nagy sam, kateremu je stal ob strani ves nacionalni politični in društveni mariborski aparat. Pri obdolževanju starega odbora, da je popustil v organizaciji požarne brambe ter bil nesposoben za vodstvo in v zahtevi po miselni enodušnosti, strogi disciplini ter brezpogojni pokorščini v vrstah požarne brambe, se je sestala gasilska skupščina pri današnjem Povodniku, kjer je nastopil kot vodja opozicije proti bivšemu vodstvu Martini, in ki je izvolila pripravljalni odbor z mestnim inženjerjem Braunerjem na čelu. Novi odbor je pripravil ustanovno skupščino za dan 19. februarja l. 1893. v kazinski dvorani. 111 novo pristopivših članov je poleg manjšine stare požarne brambe izvolilo novi odbor s starešino Gustavom Scherbaumom, ki je imel izrazito nacionalno meščansko lice in ki je likvidiral v društvu levičarsko miselnost.

Novi odbor je prekontroliral požarno pripravljeno mariborskih industrij, izboljšal alarmno službo, med drugim zvezal tudi stražnice z vsemi šaržami s signali in uvedel šolo za šarže, ki so se vadili predvsem v rabi modernih gasilskih pridobitev, poslal v Gradec na praktično vežbo v parni brizgalni enega strojnika ter po svojih ozkih stikih z mestno občino s 1. januarjem l. 1896. tudi definitivno rešil problem prevoza po intencijah J. Martinija. Mestna občina je postavila požarni brambi hlev in pritikline za 3 pare konj na razpolago ter oddala vse mestne vožnje požarni brambi.

Med nerešenimi predlogi iz devetdesetih let XIX. stoletja še najdemo težnje Magdalenskega in Graškega predmestja po lastni podružnici požarne brambe, predvsem pa idejo, katero je dala štajerska gasilska zveza, da se v okviru požarne brambe ustanovi reševalna četa, ki bi naj zlasti v slučajih mobilizacije vršila sanitetno in prevozno službo. Po tej pobudi je l. 1898. začel J. Urbaczek s tečaji o prvi pomoči. Uredile so se vaje v zadovoljstvo članstva, da so vadile vsak teden po ena desetina plezalcev in ena desetina moštva od brizgalen. Z nabavo univerzalnega gasilskega orodja z lestvami, se je poenostavilo gašenje v zaprtih prostorih. Staro parno brizgalno je l. 1899. nadomestila nova od tvrdke F. Kernreiter na Dunaju, ki je na njo tudi strokovno uvežbala mariborske gasilce in s čimer so bile odstranjene težave, ki so nastopale v prvih časih parne brizgalne, ko ni bilo na razpolago dovolj strokovnih moči. Obenem s tem je požarna bramba izpopolnjevala svoj vozni park ter dvignila število konj na pet parov. Mestna občina pa je rešila požarno brambo velikih težav v preskrbi brizgalen z vodo, ko je zgradila mariborski vodovod, čigar hidrante je požarna bramba preizkusila prvič l. 1901.

Ko se je tako požarna bramba organsko razvijala, pa so se napram v društvu odločilnemu, posedujočemu meščanstvu in s tem tudi proti požarni brambi pasivno usmerjali obrtniški krogi. To je prišlo očitno do izraza ob proslavi tridesetletnice, ko je večina malega meščanstva sabotirala slavnostni večer in tako dovedla požarno brambo v novo krizo.

Mariborska požarna bramba je praznovala tridesetletnico svojega obstoja 23. junija l. 1901. Dopoldne je bil raport pred županom na Glavnem trgu, kamor je prispela tudi vsa gasilska oprema. Ker je bila s tridesetletnico zvezana tudi seja mariborske okrajne gasilske zveze, se je vršila popoldne ob 15. uri seja zveze, ob 16. uri pa vaja celokupne mariborske požarne brambe na mariborskem gradu. Po vaji pa je bil na programu družabni večer pri Götzu. Vsa prireditve, katere so se poleg Mariborčanov udeležile tudi požarne brambe iz Radvanja, Peker, Ruš, Sv. Lovrenca n. P., Kamnice, Hoč, Frama, Rač, Spod. Polskave, Slov. Bistrice in Gornje Bistrice, je potekla v najlepšem redu ter je številna množica z odobravanjem

opazovala gasilsko vajo na gradu. Obratno pa je bilo na družabnem večeru pri Götzu, kjer je bilo relativno malo občinstva in kjer je tudi manjkalo oficijelno zastopstvo mariborske mestne občine. Radi tega je odpadla vsaka čestitka požarni brambi in vsaka zahvala za njeno tridesetletno delo in organizacijo in enako je odpadel v imenu mesta Maribora vsak pozdrav tujim gostom, ki so prišli na mariborsko tridesetletnico. To je vzbudilo nerazpoloženje tako pri mariborskih kakor pri okoliških gasilcih; in ko je v tem položaju pozabilo vodstvo mariborske požarne brambe na prečitanje pismenih čestitk ter tudi s svoje strani opustilo pozdrav došlim gostom, je videla večina gostov v tem omalovaževanje samega sebe. Slovenjebistričani so v postrojenih vrstah odkorakali pod poveljstvom svojega starešine in v splošnem nerazpoloženju je odšel od Götza eden gasilec za drugim tako, da se je gasilski družabni večer, v kolikor se je vršil, vršil brez gasilcev.

Mariborska požarna bramba je občutila kot omalovaževanje lastne organizacije, da ni mestna občina poslala na družabni večer svojega predstavnika, da pozdravi v imenu mesta goste ter da se v imenu mesta zahvali požarni brambi za tridesetletno delo. Odbor je demisijoniral in 37 izvršujočih članov je izstopilo. V občinski seji 27. junija je župan obžaloval dogodek ter povdarjal, da so on in z njim tudi drugi občinski očetje, smatrali prireditev kot zborovanje mariborske okrajne gasilske zveze, ki obravnava interne gasilske zadeve ter da je na takem zborovanju oficijelni pozdrav nepotreben in neprimeren. Ker je obstojal tozadevno očitni nesporazum med mestno občino in požarno brambo, se je občinski svet obrnil s posredujočo vlogo na požarno brambo. Vendar je stari odbor vztrajal na demisiji ter protestiral proti omalovaževanju požarne brambe od strani mesta in je mariborsko županstvo šele s precejšnjim trudom zamoglo pripraviti, v glavnem s pomočjo telovadnega društva, novi ustanovni občni zbor, ki je 6. julija društvo obnovil ter izvolil pripravljalni odbor s starešino Henrikom Krapekom, ki je sklical redni občni zbor za dan 10. julija in izvolil redni odbor s starešino Fr. Auerjem.

Zadnjo momentano krizo je požarna bramba s tem prestala ter v svojem nadaljnem razvoju pokazala vitalnost in delovno sposobnost. Sodelovanje članstva je potekalo v preizkušeni požrtvovalnosti, gasilski inventar pa se je izpopolnjeval v zvezi z novimi tehničnimi pridobitvami, med katerimi omenjamo l. 1902. nabavo moderne balansne lestve, preureditev sklepov za cevi in razširitev zavarovanja gasilcev proti nesrečam pri gašenju. Vozni park pa je v toku časa dosegel 6 parov konj. Društvene in družabne razmere so odgovarjale večini mariborskega meščanstva in zadovoljiva harmonija je vladala v mariborski okrajni gasilski zvezi. Prišlo je sicer do internih spo-

rov, n. pr. za starešine Jos. Raceka, ki je prišel na vodstvo požarne brambe, ko se je Auerjev naslednik Al. Hořinek l. 1903. preselil iz Maribora na Dunaj; ti spori pa so se likvidirali brez vplivov na javnost, ki je tako s slovenske kakor z nemške strani sodelovala s požarno brambo. Najboljši tozadevni dokaz najdemo med podpornim članstvom, kjer nahajamo tudi prominentne zastopnike mariborske slovenske predvojne družbe: V. Berdajsa, dr. A. Dolarja, dr. Fr. Firbasa, dr. J. Glaserja, dr. J. Hohnjeca, dr. V. Kaca, J. Koprivnika, dr. A. Korošca, I. Kovačiča, G. Majcena, J. Majcigerja, dr. A. Medveda, J. Miklošiča, dr. I. Mlakerja, Fr. Moravca, dr. R. Pipuša, J. Rapoca, dr. Fr. Rosino, M. Šepeca, dr. Vl. Serneca, dr. J. Somreka, J. Šoštariča, dr. F. Terča, A. Valesa, dr. K. Verstovška, J. Voħa, dr. Fr. Vouška, Fr. Žebota in pa ustanove Posojilnico v Narodnem domu ter Tiskarno sv. Cirila. Iz tega jasno vidimo mariborsko prostovoljno požarno brambo kot narodnostno nevtrarno in izrazito dobrodelno meščansko organizacijo.

V n o v o d o b o.

Najnovejša doba mariborske požarne brambe je v zvezi z motorizacijo in elektrifikacijo gasilske opreme, alarmov ter z razširitvijo društvenega dela v reševalnem oddelku.

Misel reševalnega oddelka izvira že iz XIX. stoletja od štajerske gasilske zveze ter je rodila, kakor že vemo, tečaje o prvi pomoči v nezugodah. V začetku XX. stoletja pa je odbor stremel ustanoviti reševalni oddelak, kar se mu pa iz gospodarskih razlogov ni posrečilo. Društvene dohodke so izčrpale nabave nove gasilske opreme in tako je bilo društvu nemogoče nabaviti sanitetni voz, katerega je smatralo kot predpogoj za ustanovitev reševalnega oddelka. Rastoče mesto in nove industrije pa so terjale tudi v Mariboru ustanovitev reševalnega oddelka, ki je bil ustanovljen 3. maja l. 1908. po inicijativi starešine Jos. Raceka, gasilskega zdravnika Jos. Urbaczeka ter tajnika J. Leyrerja, katerim so gmotno priskočili na pomoč mariborska občina in mariborsko meščanstvo. Njegovi tvorci so bili ustanovni člani V. Borstner, H. Egger, M. Ertl, F. Filapič, V. Gröger, F. Günther, Jos. Hardinka, Jos. Hölzl, Jos. Klauda, D. Kokol, J. Oprešnik, K. Pirch, B. Podgoršek, J. Reichenberg, A. Reisp, J. Volčič in V. Vanek.

V gasilskem domu na Koroški cesti je bila prirejena za rešilno postajo ena soba in ena soba za reševalno moštvo v pripravljenosti. Nabavile so se nosilnice in rešilni voz s konjsko vprego, ki pa kmalu ni več zadostoval, ker je moral reševalni oddelak voziti ponesrečence od Ptujja, Slov. Bistrice, Sv. Lovrenca n. P. ter iz Slovenskih goric v mariborsko bolnišnico. Zato je bil kmalu nabavljen drugi reševalni voz. Oba voza je izpodrinila motorizacija, ki je dovedla za reševalni oddelak prvi reševalni avtomobil l. 1915.

Novi avtomobil pa je v zvezi z motorizacijo mariborske požarne brambe sploh.

Povod za idejo motorizacije mariborske požarne brambe je dal požar v Badlovi tovarni v Usnjarski ulici 1. oktobra 1912 ponoči. Težko preizkušnjo, ko se je na poti k požaru starešina A. Heu ponesrečil ter so ostali

Reševalni oddelek prevažá med veliko vojno ranjence z mariborske postaje.

gasilci brez vodstva, je mariborska požarna bramba sicer sijajno prestala in požar z uspehom lokalizirala. Izkušnje tega industrijskega požara pa so pokazale, da zahteva gašenje požarov v industrijah odpomoč, kateri težko zadosti konjski pogon, pač pa mehanizacija gasilske opreme. Ideja motorizacije je povzročila sicer ponovne interne spore ali je zmagala že l. 1914., ko je 10. maja blagoslovila mariborska požarna bramba, kot prva na vsem Štajerskem, avtomobil znamke Puch, na katerega sta gasilsko opremo pripravila J. Mlaker in V. Borstner, in kateri je danes orodni voz.

V sredi tega tehničnega in organizacijskega razvoja je doletela požarno brambo velika vojna, ki je z mobilizacijo zredčila vrste gasilcev in reševalcev. Največje delo, ki ga je med vojno mariborska požarna bramba izvršila je bilo v službi Rdečega križa prevoz 100.923 ranjenih in bolnih vojakov s kolodvorov v mariborske bolnice in obratno.

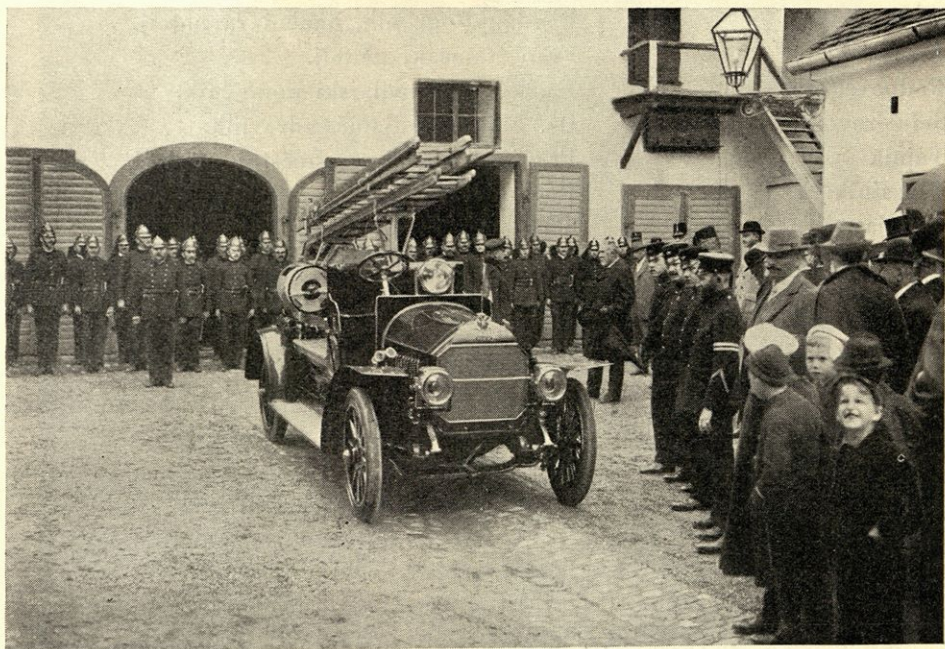
V povojni dobi, ko je stopil na mesto Heua za starešino l. 1919. K. Ro-

baus in l. 1923. na Robausovo mesto H. Voller, je mariborska požarna bramba nadaljevala delo iz predvojne dobe ter dovršila modernizacijo gasilske opreme, likvidirala konjsko vprego s popolno motorizacijo v gasilski četi in v reševalnem oddelku ter deloma prilagodila svoja pravila l. 1926. pravilom Jugoslovanske gasilske zveze v Ljubljani kot Prostovoljno gasilno in reševalno društvo v Mariboru.

Sprejem mariborske gasilske čete v Jugoslovansko gasilsko zvezo v Ljubljani pa je zveza anulirala in to radi mariborskih pravil. Mariborska gasilska četa je priznavala pravila zveze in njih določila, ni pa sprejela enotnih pravil v Jugoslovanski gasilski zvezi včlanjenih društev. Stala je na stališču pogodbe, sklenjene 7. marca l. 1874. med mariborsko mestno občino in mariborsko požarno brambo, po kateri je nadrejena oblast za mariborsko požarno brambo mariborska mestna občina, ne pa Jugoslovanska gasilska zveza. Radi tega stališča je mariborska požarna bramba l. 1927. odklonila brezpogojni pristop v Jugoslovansko gasilsko zvezo radi obveznosti, katere ima do mariborske mestne občine in katere ne dovoljujejo uveljavljanja pravil predpisanih za v Jugoslovanski gasilski zvezi včlanjena gasilska društva. V tem vprašanju sta stali na istem stališču kakor mariborska tudi gasilski edinici v Ptujju in v Celju. Ker pa je bilo razmerje med temi gasilskimi organizacijami in gasilsko zvezo v Ljubljani trajno nerešeno, je občni zbor l. 1930 pooblastil odbor, da zamore pristopiti k Jugoslovanski gasilski zvezi pod sledečimi pogoji: 1. Gasilska zveza prizna v celoti pravila mariborske gasilske čete in njenega reševalnega oddelka. 2. Istočasno z mariborsko mora Jugoslovanska gasilska zveza sprejeti tudi gasilski četi v Ptujju in v Celju. 3. Mariborska mestna občina mora kot soudeleženec pogodbe z dne 7. marca 1874 potrditi vstop mariborske požarne brambe v Jugoslovansko gasilsko zvezo. To v posebnem mariborskem položaju utemeljeno vprašanje je rešila najnovejša doba mariborske požarne brambe. To je doba, ki je obenem tudi nova doba jugoslovanskega gasilstva sploh in katera začenja z ustanovitvijo Gasilske zveze kraljevine Jugoslavije obenem z uzakonitvijo zakona o organizaciji jugoslovanskega gasilstva l. 1933. Prvi po novem zakonu izvoljeni predsednik dr. Iv. Jančič in današnji predsednik Bogdan Pogačnik sta prilagodila v sodelovanju z novimi odbori mariborsko prostovoljno gasilsko četo novi zakoniti organizaciji. Obenem z notranjo konsolidacijo pa deluje reorganizirana gasilska četa na izpopolnitvi tehnične opreme, za kar je jasen primer nov reševalni avto, ki bo blagoslovljen na praznik društvene petinšestdesetletnice.

Mariborska okrajna gasilska zveza je v jugoslovanski dobi oživela kot mariborska gasilska župa, ki je obsegala oba mariborska sreza in ki je imela sedež prvotno v Slovenski Bistrici, nato pa največ v Hočah. Z novim gasil-

skim zakonom pa sta nastali dve župi; za srez Maribor desni breg in za srez Maribor levi breg, kamor je pripadala tudi mariborska prostovoljna gasilska četa. Pod današnjim predsednikom B. Pogačnikom, pa se je Maribor osamosvojil, ko je l. 1936 nastala gasilska župa, ki obsega mariborsko mesto sâmo.

Prevzem prvega gasilskega avtomobila l. 1914.

Prostovoljna gasilska četa v Mariboru gleda ob svoji petinšestdesetletnici v preteklost. Preživela je boje in težave ter v zmagi nad njimi dokazala svojo visoko vitalno silo, življenjsko sposobnost in socialno upravičenost. Zgodovinsko je mariborska prostovoljna gasilska četa nadaljevanje tradicionalnega soseskega gasilstva. Pogled v njeno preteklost pa bodi tudi izhodišče za razvoj novih sodobnih temeljev, na katerih bo mogla varno graditi in nadaljevati bodočnost.

Styriacus.

PROSTOVOLJNA GASILSKA ČETA V MARIBORU I. 1936.

Upravni odbor:

Predsednik:	Bogdan Pogačnik, bančni ravnatelj.
Poveljnik:	Fran Ramšak, učitelj.
Podpoveljnik:	Ivan Čerče, sedlarski pomočnik.
Šef-zdravnik:	Dr. Milko Bedjanič, zdravnik.
Tajnik:	Franjo Kramberger, mestni uradnik.
Blagajnik:	Bogomir Divjak, trgovec.
Orodjar:	Josip Černi, mestni uradnik.
Oddelkovi vodje:	Anton Benedičič, krojaški mojster. Viljem Herzmansky, mestni uslužbenec. Franjo Ratej, dimnikarski mojster.
Pročelnik kulturnega odseka:	Hameršak Vinko, mestni uradnik.
Zastopnik vojske:	Božo Joksimović, kapetan II. klase.
Zastopnik politične oblasti:	Franjo Žebot, mestni podpredsednik.
Zastopniki mestne občine:	Ing. Josip Baran, načelnik gradbenega urada. Dr. Ljudevit Novak, mestni fizik. Dr. Leskovar Josip ml., mestni svetnik. Alojz Sprager, mestni svetnik.

Nadzorni odbor:

Predsednik:	Dr. Joža Sekula, zdravnik.
Tajnik:	Anton Robinšak, trgovec.
Odborniki:	Dr. Janko Kovačec, bančni ravnatelj. Miroslav Kriberneg, tkalec. Alojz Krieger, zlatar in graver.

Izvršujoči člani:

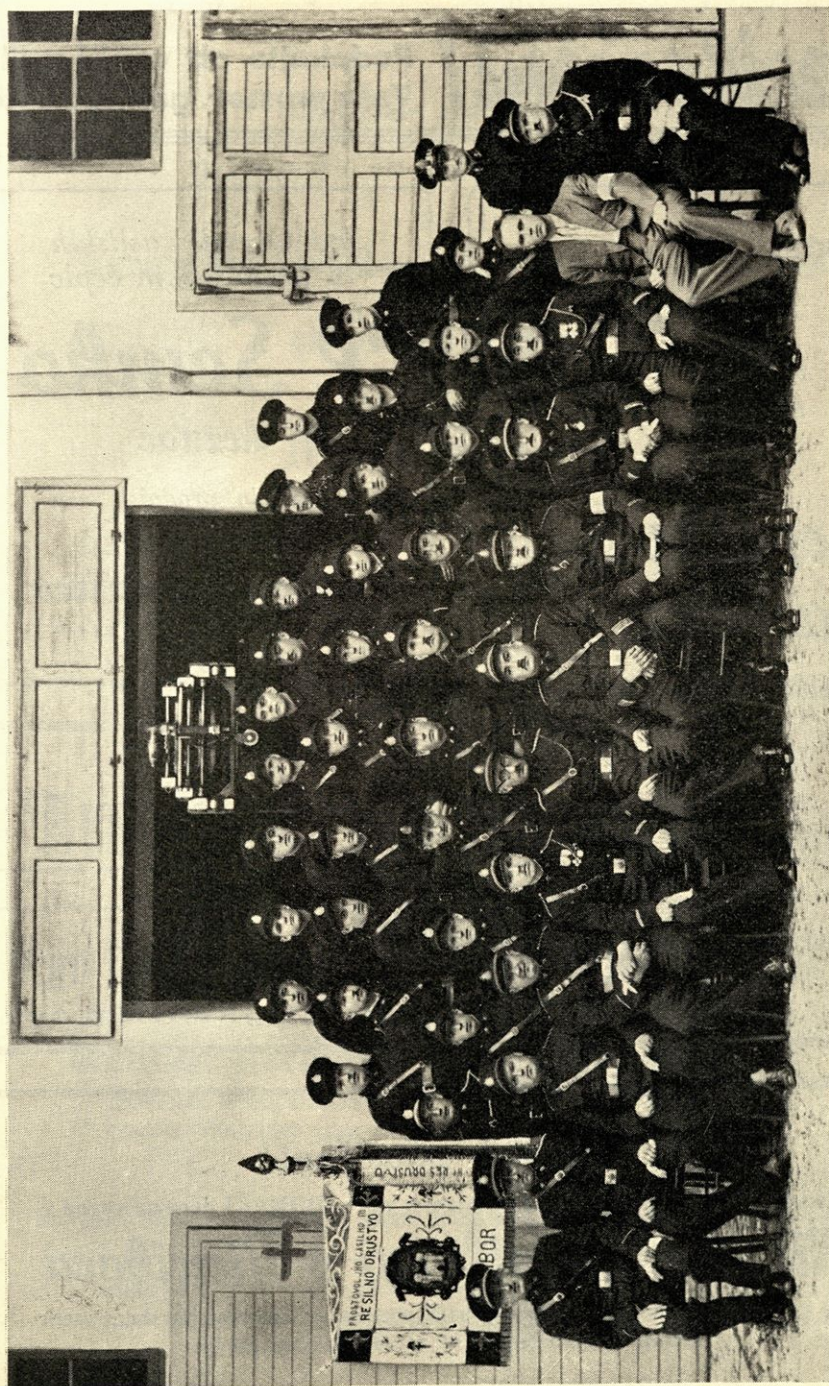
Čerče Vili, mehanik.	Andrašič Leopold, kleparski mojster.
Divjak Bogomir, trgovec.	Bedjanič dr. Milko, zdravnik.
Dobrajc Adolf, šofer.	Benedičič Anton, krojaški mojster.
Fišer Drago, tokar.	Bizjak Maks, brzojavni mojster.
Giber Josip, skladiščnik.	Borovič Anton, šofer.
Gobec Valter, elektrotehnik.	Černi Josip, mestni uradnik.
Gustinčič Justin, mehanik-trgovec.	Čerče Franc, šofer.
Haložan Anton, tkalec.	Čerče Ivan, sedlarski pomočnik.

Upravni in nadzorni odbor prostovoljne gasilske čete v Mariboru l. 1936.

Hameršak Vinko, mestni uradnik.
Handl Franjo, slikarski mojster.
Herzmansky Viljem, mestni uslužbenec.
Horvat Franc, bančni sluga.
Janžek Drago, mizarški pomočnik.
Jesih Ivan, krojaški pomočnik.
Jovčič Ivo, zasebni uradnik.
Jurkovič Franc, železniški uslužbenec.
Kac dr. Rudolf, zobozdravnik.
Kočevar Ivan, mehanik.
Köberl Alojz, ključavničar.
Koritončnik Emerik, mehanik.
Kovačec dr. Janko, bančni ravnatelj.
Krajnc Ferdo, mestni strojnik.
Kramberger Franjo, mestni uradnik.
Kreuziger dr. Božo, zdravnik.
Kriberneg Miroslav, tkalec.
Krieger Alojz, zlatar.
Krklec Ivan, dimnikarski mojster.
Kuder Franjo, gostilničar.
Letnik Ivan, ključavničar.
Letnik Rupert, kipar.

Lipovnik Rudolf, delavec.
Lutman dr. Stane, zdravnik.
Möscha Ivo, gostilničar.
Očišnik Anton, šofer.
Pogačnik Bogdan, bančni ravnatelj.
Pirher Ivan, mesarski pomočnik.
Ramšak Fran, učitelj.
Ratej Franc, dimnikarski mojster.
Robinšak Anton, čevljarski mojster.
Romih Ivan, strojnik-šofer.
Sajko Anton, slikarski mojster.
Sekula dr. Joža, zdravnik.
Semenič Andrej, obratovodja mestne
klavnice.
Štekl Mihael, železniški uslužbenec.
Trobej Joško, profesor.
Wankmüller dr. Alfonz, zdravnik.
Velker dr. Hugo, zdravnik.
Wigele Boštjan, zobotehnik.
Volčič Branko, trgovski pomočnik.
Zierer Viktor, mestni uslužbenec.
Zupanek Anton, mestni uradnik

Prostovoljna gasilska četa v Mariboru l. 1936.

Mariborčani!

Podpirajte ob vsaki priliki
Vašo prostov. gasilsko četo!

Vsak

rad kupuje
platno, svilo, štofe,
hlačevino i. t. d.
v

Trpinovem
bazarju

Maribor, Vetrinjska ul. 15

ker je tam res
dobro blago in poceni

Izdelovatelj gasilskih
in uniformskih čepic

P. Semko
kčeznar

Zaloga in prodaja vseh
potrebščin za
uniformne gasilcev
Izvršujem vsa dela stro-
kovno, solidno in
ceneno.

Maribor
Gosposka ulica 37

Manufakturna
trgovina

Franjo Majer Maribor, Glavni trg 9

Zaloga sukna za kroje gasilskih čet

Meščani, okoličani!

Vlagajte svoje prihranke, vir blagostanja, v svoj DOMAČI denarni zavod v

Mestno hranilnico v Mariboru

Za vse vloge in vse obveznosti jamči mestna občina mariborska z vsem
svojim premoženjem in s celo davčno močjo

Denar naložite
najbolje in najvarneje pri

**Spodnještajerski ljudski
posojilnici**

▼

Mariboru

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

Gosposka ulica 23

Ulica 10. oktobra

Hranilnica Dravske banovine

Maribor

Centrala: Maribor

v lastni novi palači na oglu
Gosposke - Slovenske ulice

Podružnica: Celje

nasproti pošte, prej Južno-
štajerska hranilnica

Sprejema **vloge na knjižice in fekoči račun** proti najugodnejšemu obrestovanju.
**Najbolj varna naložba denarja, ker jamči za vloge pri tej hranilnici Dravska
banovina** s celim svojim premoženjem in z vso svojo davčno močjo.
Hranilnica izvršuje vse v denarno stroko spadajoče posle točno in kulantno.

Preskrbite
 sebe in svoje domače
 dokler ni prepozno za tisti čas,
 ko bo pomoč najbolj potrebna
 z zavarovanjem Karitas
„KARITAS“
 zavaruje za posmrtnino, doto
 in starostno preskrbo

Vsaj Din 5— mesečno zmore vsak!
 Obrnite se na zastopnika Karitas ali na
 podružnico
„Karitas“, Maribor, Orožnova 8

*Klobuke,
 obleke,
 pecilo,
 plete=
 nine,
 kravate
 i. t. d. nudi
 najugodnjeje*

Jakob Lah
 Maribor, Glavni trg 2

MIRIAM

KRALJICA ČOKOLADE

Gasilske diplome, plakate,
 vstopnice, vse potrebščine iz papirja
 za razne prireditve, karte za tombole dobite v

Tiskarni Sv. Cirila v Mariboru
 Samo naročnikom dajemo dobitke za prireditve!

Veletrgovina z železnino

PINTER & LENARD

Maribor / Aleksandrova cesta

Telefon: pisarna 22-82
trgovina 22-80
Brzjavni: Pinlen

Oglejte si našo zalogo, da se prepričate o solidnih cenah

Ljudska samopomoč v Mariboru

reg. pom. blagajna

CENTRALA: Maribor, Grajski trg 7

PODRUŽNICA: Ljubljana, Tyrševa 34

Zavaruje

za *POGREBNINO* osebe obeh spolov od 17. do 70. leta
za največ Din 10.000.

za *DOTO mladoletne* od 1. do 16. leta do največ
Din 25.000.

Ustanovljeno leta 1927.

Do sedaj izplačano na zavarovalninah nad **22 milijonov Din.**
Na zahtevo pošljemo brezplačno in brezobvezno naše prospekte.

MARIBORSKA MEHANIČNA
TKALNICA IN APRETURA

**DOCTOR
IN DRUG**

Josip
Tschelligi

Maribor

najstarejša

pihovarna

Slovenije

priporoča svoje izdelke

CLIO

šumeča
limonada

v tabletah po 50 par.

Izvrstna brez-
alkoholna

osvežujoča
pijāča.

Dobi se v slašči-
čarnah in trg. z
mešanim blagom

Muho-
lovec

AEROXON
polovi vse muhe!

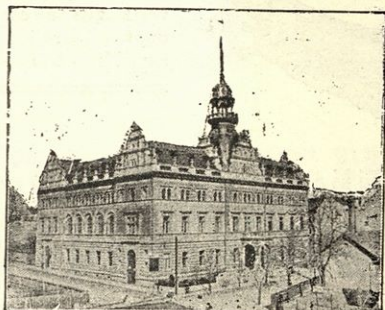
Se mnogo
posname!! Torej
zahtevajte izrecno
"Aeroxon"

POSOJILNICA

R. Z. Z O. P.

Maribor, Narodni dom

Ustanovljena leta 1882

Stanje hranilnih vlog blizu 60 milijonov Din
Rezervni sklad nad 10 milijonov Din

Sprejema hranilne vloge na knjižice in na
tekoči račun ter jih obrestuje najkulantneje

Jermenar,
sedlar in torbar

Henrik Egger

Maribor

Gosposka ulica 13

Telefon 26-13

Zastopstvo Knochovih gonilnih
jermenov

Velika izbira

gasilskih pasov, damskih
ročnih torbic, aktovk, kov-
čegov, lahke in težke
vprege

Sprejemam vsa popravila

USE UNIFORMSKE POTREBŠČINE ZA GASILCE

kakor kape, pasove, znake, naramnice, gumbe, egalizir
l. t. d., se dobe po najnižji ceni edino v specialni trgo-
vini za to stroko pri

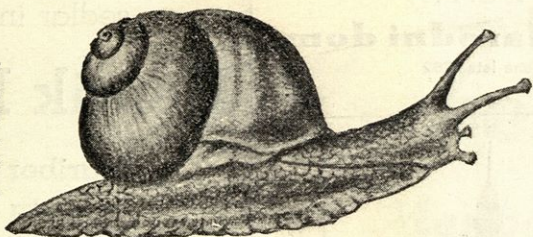
K. GRÄNITZU

MARIBOR, GOSPOSKA UL. 7

katera ima na zalogi tudi vse vrste KOŽUHOVINE
od najcenejših do najtinejših damskih KRZNENIH
PLAŠČEV in OVRATNIKOV, kateri se izdelujejo
v lastni delavnici po meri in najmodernejšem kroju.

NABIRAJTE POLŽE!

Vsakemu se nudi velik zaslužek od naprav (ograj) polževih zbirališč

Vsakemu se nudi velik zaslužek od naprav (ograj) polževih zbirališč

Obširna navodila (brošuro) pošilja resnim zanimancem

FRIDOLIN BISCHOF

EKSPORT

MARIBOR-MELJE, KACIJANERJEVA UL. 22

Takoj kupim in prevzamem lazeče polže za moja zbirališča (parke) v Mariboru. - Prevzamem tudi pokrite polže. - Brez znanja se nudi vsakemu lahek zaslužek z nabiranjem polžev. - Zanimancem pošljem natančnejša navodila s slikami. - Dopisnica zadostuje.

TUJSKO-PROMETNA ZVEZA V MARIBORU

Glavno zastop. **IPUTNIKA** d. d., Beograd

Daje brezplačno vse informacije in prospekte ter sestavlja programe za potovanja, prireja izlete in grupna potovanja i. t. d.

Prodaja vse vozne karte za tu- in inozemske železnice po originalnih cenah, z vsemi predvidenimi popusti.

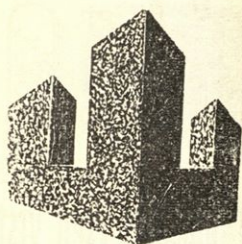
Prodaja vozne karte za vse tu- in inozemske parniške proge ter za zračni promet.

Prodaja sejemske legitimacije, vozne rede in turistično literaturo ter nabavlja vize.

Kupuje in prodaja vse vrste valut po najugodnejših dnevnih tečajih, honorira potovalne čeke in kreditna pisma.

EKSPOZITURE:

MARIBOR, glavni kolodvor, tel. 26-69; CELJE, pri kolodvoru, tel. 119; ROGAŠKA SLATINA (sezonska), tel. 1; ŠT. ILJ, drž. meja (za avtomobiliste), tel. 6; GORNJA RADGONA, pri pošti, tel. 21; DRAVOGRAD-MEŽA, Hotel Komauer, tel. 2.

Inž. arh. JELENEC & inž. ŠLAJMER

gradbeno podjetje in tehnična pisarna d. z o. z.

MARIBOR - Vrazova ulica

[pri mestnem parku] - Telefon 22-12

TOVARNA AVTOKAROSERIJ

PERGLER FRANC

izdeluje karoserije za gasilske in reševalne vozove, avtobuse, osebne in toverne avtomobile

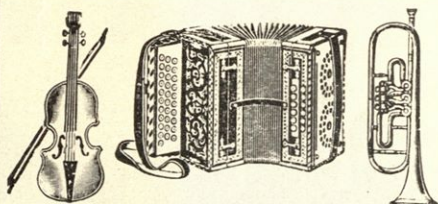
Tapeciranje, lakiranje, avtogenska varilnica

MARIBOR - MLINSKA ULICA 44

Telef. 24-61 - Brzjavni: Tovarna avtokaroserij

Marko Rosner Maribor

Telefon 22-32

Harmonike in glasbila vseh vrst
Direktno iz tovarne odn. tovarnišk. skladišča izredno poceni!

Violine	od Din 65'—
Harmonike	" " 59'—
Trombe	" " 570'—
Signalni rogovi	" " 58'—
Tamburice	" " 60'—
Mandoline	" " 90'—
Gitare	" " 128'—

Zahtevajte brezplačni katalog!

Meinel & Herold d. z o. z.
zal. tovarne glasbil Maribor št. 10

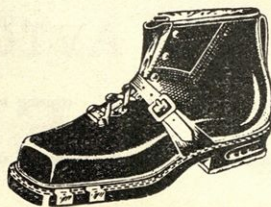
Jugoslavenska udružena banka d. d.

Podružnica:
Maribor, Aleksandrova cesta 46

Glavni zavod: Zagreb, Beograd

izvršuje najkulantneje
vse bančne posle

Brzjavni: UNIONBANKA
Telefon: 21-01 in 21-25

A. Robinšak

produkcija čevljev

Slomškov trg 8

Smuk, sport in gala,
vse se tam prodaja.
Noben čevlji ni predrag,
zadovoljen pač je vsak.

VSAK

zavaruje edinole pri naši domači

VZAJEMNI ZAVAROVALNICE V LJUBLJANI

požar, vlom, steklo, zvonove, jamstvo, nezgode,
življenje in

v „KARITAS“ oddelku

posmrtnino, doto in starostno preskrbo

CENTRALA:

V LJUBLJANI, Miklošičeva cesta 19 - Lastna palača - Telefon 25-21 in 25-22

PODRUŽNICE:

BEOGRAD: Vase Čarapiča 10/II

CELJE: Palača Ljudske posojilnice

SARAJEVO: Zvonimirska obala 9

SPLIT: Ulica XI. puka br. 22

ZAGREB: Ulica Kraljice Marije 36

GLAVNO ZASTOPSTVO:

MARIBOR, Loška ul. 10, Franjo Žebot, gl. zastopnik

NOVO MESTO: Munda Josip, glavni zastopnik

Zastopniki v vseh občinah Slovenije in v vseh večjih krajih kraljevine Jugoslavije

Mariborska tiskarna d. d.

IZVRŠUJE VSA V TISKARSKO STROKO
SPADAJOČA DELA LEPO, UČINKOVITO IN
V NAJVEČJE ZADOVOLJSTVO NAROČNIKA

Maribor

TELEFON ŠTEV. 20-24

*tiskačna
litografija
ovojni papir
knjigoveznica
plakaticanje*

C. Büdefeldt

pletenine - modna roba

Maribor - Gosposka ulica 4-6

SUKNO

za gasilske kroje do-
bite najugodnejše v
konfekciji

F. Mastek
Maribor

Obiskovalci mariborskega tedna tudi Vi rabite:

STROJE za obdelavanje železa in lesa, žage, kamno-
lome itd. - MOTORJE za vsako napetost, za
benzin, surovo olje itd. - POLJSKI ŽELEZ-
NIŠKI MATERIJAL, tračnice, kretnice, o-
kretnice (Muldenkipper), normalne železniške
tire. - TRAVERZE, gradbene, kotno železo,
betonsko železo, pločevine. - TRANSMISIJE,
ležaji itd. - CEVI za ograje, vode. - Vse do-
bite kot priložnostno priliko, rabljeno,
vendar popolnoma ohranjeno. - Raznovrstne
kovine pri

Justinu Gustinčiču
Maribor

mehanična delavnica

Tattenbachova ul. 14, Kopalniška ul. 19,
Francišškanska ul. 20.

Telefon 21-30.

O potrebi vprašajte, s tem si prihranite Vaš denar.

Tekstilana Büdefeldt

manufaktura - perilo

Maribor - Gosposka ulica št. 14

Univerzitetna knjižnica Maribor

S

5490 b

021317612

COBISS